

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ

ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

ΑΜΦΙΣΣΑ
1985

Ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο ἀπ' τὴν

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Ἀμφισσα, Πανουργιά 1

Τεῦχος 36, Ὀκτώβριος - Δεκέμβριος 1985

Υπεύθυνος γιὰ τὴν ὕλην: Δημήτρης Ἰωάν. Κολοβός
Δημ. Γούναρη 39, Ἀμαρούσιον, τηλ. 80.25.926

Υπεύθυνος τυπογραφείου: Γεώργιος Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4 - Ἀθήναι - Τηλ. 360.38.20

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γεώργιος Κουτσοκλένης, πρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Σωτήριος Ζήσιμος, ἀντιπρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Εὐθ. Τσαφόγιαννος, γραμματέας Ε.Φ.Μ.

Γεώργιος Καραῖνδρος, ταμίας Ε.Φ.Μ.

Χρήστος Καρθέλης, ἑφορος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Ἀγυυρόπουλος

μέλη Δ.Σ. τῆς Ε.Φ.Μ.

Θεμιστοκλῆς Φουσέκης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίς
—Φωκικά καὶ ἄλλα, τοῦ Δ.Ι.Κ.	1/1009
—Φωκίδα μου, τοῦ Φοῖβου Δέλφη	6/1014
—Τὰ Φῶτα, τοῦ Γεωργίου Κουτσοκλένη	7/1015
—Πνευματικὴ Φωκίδα, τοῦ Δρόσου Κραβαρτόγιαννου	9/1017
—Τὰ σχοινοποιεῖα τῆς Ἀμφισσας, τοῦ Ἀνδρέα Καλαντζάκου ..	10/1018
—Ὅταν οἱ παλαιοὶ Θεοὶ πεθαίνουν, τοῦ Μήτσου Ἐλατου ..	13/1021
—Ὁ Αἰ-Λιάς, τοῦ Γ. ΜΠ.	18/1026
—Ὁ διγλάτορας, τοῦ Γιάννη Ἠλιόπουλου,	21/1029
—Παλιὰ παιδιὰ καὶ παιχνίδια τῆς περιοχῆς Ἀμφίσσης, τοῦ Γεωργίου Κουτσοκλένη	24/1032
—Ἐπιστολὲς ἀναγνωστῶν: τὸ ἐργαστάσιον ἀλούμινας τοῦ Κ.Ο.Π.Ε.Π.	30/1038
—Νέα τῆς Ἑταιρείας	32/1040

ΦΩΚΙΚΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ

ΣΧΟΛΙΑ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ

Η
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΑΙ ΤΟ
ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΩΚΙΔΑΣ
ΕΥΧΟΝΤΑΙ ΣΕ ΟΛΟΥΣ
ΚΑΛΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ
ΚΑΙ
ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟΣ Ο ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

1.— Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ. Με ιδιαίτερη χαρά και ικανοποίηση πληροφορηθήκαμε ότι ο Ἀγώνας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὴ διάσωση τῆς Μακεδονίας (1904—1908), γιὰ τὸν ὁποῖο γράψαμε σὲ παλιότερο τεῦχος μας, ἄρχισε νὰ πέρνει πιά τὴ θέση ποὺ τοῦ ἀρμόζει. Μετὰ τὴν ἱδρυση τοῦ Μουσείου Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα στὴ Θεσσαλονίκη, ποὺ ἀποτελέσσει τὸ πρῶτο θῆμα, πρὸ ἡμερῶν ἀκολούθησε ἓνα δεύτερο. Κυκλοφόρησε ἓνας πολυτελὴς καὶ πολυσέλιδος τόμος μὲ τίτλο «Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγώνας» μὲ τὴν ἱστορία τούτου καὶ ἀάμπολλες φωτογραφίες τῶν ἀδικημένων καὶ ξεχασμένων ἡρωϊκῶν Μακεδονομάχων. Προῖον ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, θέβαια, καὶ ὄχι τῆς πολιτείας, ὅπως ἔπρεπε — γιὰ νὰ εἶναι ἡ τιμὴ του χαμηλότερη καὶ ἡ ἀπόκτησή του ἀπὸ τὸ εὐρὺ κοινὸ εὐκολότερη — καλύπτει ἓνα μεγάλο κενὸ καὶ παρέχει τὴ δυνατότητα προβολῆς τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας. Ἀποκαλύπτει, τεκμηριωμένα, τὴ βουλγαρικὴ ἐπιβουλὴ κατὰ τῆς Μακεδονίας — ἐπανάληψη τῶν γεγονότων καὶ τοῦ πραξικοπήματος τῆς Ἀνατολ. Ρωμυλίας — καὶ τὰ καταχθόνια σχέδιά των γιὰ τὴν ἀλλοίωση τῆς ἐθνολογικῆς μορφῆς της, μὲ τὴν τρομοκρατία καὶ τὶς σφαγὲς τῶν κομιτατζήδων. Περιγράφει, λιτὰ μὰ ζωντανὰ τὸ ξεσήκωμα τῶν Μακεδόνων γιὰ τὴν διάσωσή

τους από την σφαγή και τον έκβουλγαρισμό και τη συμπαράσταση του "Εθνους μας στον επιχειρούμενο αφελληνισμό. Και θάζει τέρμα στην άποσιώπηση της συγκλονιστικής ξνοπλης πάλης — πραγματικής έποποιίας — αλλά και στις προσπάθειες κάποιων... καλοθελητάδων να δικαιώσουν, έμμεσα, τις βουλγαρικές ωμότητες — και όρέξεις — μιλώντας, σήμερα, για την ύπαρξη μακεδονικής εθνότητας και την ανάγκη ίδρυσης μακεδονικής όμοσπονδίας, παληό σχέδιο κάποιων άλλων άσπόνδων... φίλων μας, που όνειρεύονται από τότε, την... κατάποση της χώρας μας.

Είναι ένα βιβλίο που πρέπει να γίνει απόκτημα κάθε βιβλιοθήκης και να διαβαστεί, με προσοχή, απ' όλους τους έλληνες — και προπαντός τους νεώτερους.

Ήξειζει τον κόπο — και τὰ έξοδα.

2.— ΑΛΟΥΜΙΝΑΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ. Τό Κέντρο Οϊκολογικής, Περιβαλλοντικής και Έναλλακτικής Πληροφόρησης, μάς απέστειλε, για ένημέρωση, ένα δελτίο τύπου σχετικά με την ίδρυση του έργοστασίου αλούμινας στην Άγία Εύθυμία και τό ψήφισμα που έγκρίθηκε σέ εκδήλωση που έγινε στο άναφερόμενο χωριό στις 3.11.1985.

Έπειδή τό θέμα τουτο άποδεικνύεται πολύ εύρύτερο απ' ό,τι αρχικά είχε ύποτεθεί και οί έπιπτώσεις του, όχι μόνο για την Άγία Εύθυμία αλλά για την εύρύτερη περιοχή της Παρνασσίδας, πολύ σοβαρές, ή Έταιρεία θεωρεί ύποχρέωσή της να συμβάλλει στη διερεύνησή του αλλά και στην ένημέρωση του κοινού δημοσιεύοντας τὰ παραπάνω αλλά και ό,τι άλλο σχετικό, απ' όπου και άν προέρχεται.

Και τουτο γιατί, φρονεί ότι τό θέμα είναι καθοριστικό για τη ζωή και τό μέλλον του τόπου μας.

4.— Η ΠΗΓΗ ΤΗΣ ΙΤΕΑΣ. Είναι γνωστό ότι ή όνομασία της Ίτέας προήλθε από ένα όμώνυμο δέντρο — μιὰ ίτιά — πού, στά χρόνια της ίδρυσής της, θρισκόταν δίπλα σέ μιὰ πηγή στο άνατολικό τμήμα της σημερινής πόλης. Η πηγή αυτή, κατά τους αρχαίους χρόνους, έξυπηρετούσε τόσο τους θεατές των Πυθίων — πού, φαίνεται, ότι γινόνταν στη σημερινή θέση «Γωνιά» — όσο και, κυρίως, τὰ άλογα που μετείχαν στους ίππικούς άγώνες, στις άρματοδρομίες κλπ. Για τό λόγο αυτό είχαν έκτελεστεί διάφορα έργα προσπέλασης, έξωραϊσμού και έξυπηρέτησης των σκοπών της.

Στά πρώτα, μετά τὸν οἰκισμό τῆς περιοχῆς, χρόνια ὅλα τοῦτα ἐξαφανιστῆκαν καὶ κανένας νεώτερος δὲν ἤξερε τί εἶχαν ἀπογίνει. Μοναχὰ ἓνα μικρὸ ρεῦμα νεροῦ ποὺ ἔτρεχε, ὑπογείως, πρὸς τὴ θάλασσα μαρτυροῦσε τὴν ὑπαρξὴ τῆς πηγῆς. Πρὶν λίγα χρόνια ὅμως ἓνα συνεργεῖο τῆς MOMA ποὺ ἐκτελοῦσε ἔργα ὁδοποιῆας στὴν πόλιν ἔφερε στὸ φῶς ὁρισμένα ἀπ' αὐτά. Καὶ ἡ τότε κοινοτικὴ ἀρχὴ ἔσπευσε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν πηγὴ στὴν εἰκαζόμενη, ἀπ' τὰ εὐρήματα, μορφή της φρονῶντας — πολὺ ὀρθά — ὅτι αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν πρώτη καταβολὴ τῆς πόλης. Ἡ ἐπόμενη κοινοτικὴ ἀρχὴ ὅμως εἶχε, φαίνεται, διαφορετικὲς ἀπόψεις καὶ σχέδια. Καὶ κατέστρεψε τὸ ἔργο ἐκεῖνο, γιὰ λόγους κυκλοφορίας, εἰπώθηκε, καὶ ὕστερα... τίποτα. Ἴσως νὰ μὴν ἔκρινε ἀπαραίτητὴ τὴν ἀναφορὰ στὸ παρελθόν.

Ἐμεῖς πάντως, φρονοῦμε ὅτι, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ γνώμη τῆς ἀρχαιολογικῆς ὑπηρεσίας γιὰ τὴν ἀξία τῶν εὐρημάτων ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τίς ἀπόψεις τῆς, κάθε φορὰ, κοινοτικῆς ἀρχῆς, ἡ ἀποκατάσταση, ἔστω καὶ στὴν παρακείμενὴ πλατεία, τῆς παλιᾶς πηγῆς εἶναι ἐπιβεβλημένη. Πέραν ἀπὸ τὴ θάση γιὰ τὸν ἐξωραϊσμό ἑνὸς χώρου θ' ἀποτελεῖ καὶ τὸ μοναδικὸ μέσον σύνδεσης — καὶ ἀναφορᾶς — τῆς νέας πόλης μὲ τὴν ἀρχαία ἱστορία τοῦ τόπου μας, τὴν τόσο λαμπρή.

Ἡ σημερινὴ κοινοτικὴ ἀρχὴ ποιά γνώμη ἔχει;

3.— ΚΑΙ ΠΑΛΙ Ἡ ΠΑΙΔΕΙΑ. Ἡ διαπίστωση ὅτι ἡ παιδεία στὴ χώρα μας πάει ἀπ' τὸ κακὸ στὸ χειρότερο δὲν ἀποτελεῖ κατὰ τὸ καινούργιο. Ἀποτελεῖ ὅμως πηγὴ μόνιμης ἀνησυχίας καὶ μερικῶν «σοβαρῶν» πλὴν ἀναπαντήτων, ἐρωτημάτων: Γιατί τὸ ἀρμόδιο ὑπουργεῖο ἐμμένει πεισματικὰ στὰ παταγωδῶς ἀποτυχόντα ἐκπαιδευτικὰ πρότυπα; Γιατί, ἀντὶ νὰ καταστρώνει μεγαλεπήβολα σχέδια γιὰ τὴν... ἀναμόρφωση — πάλι; — τῆς παιδείας δὲν προσγειώνεται στὴν πραγματικότητα καὶ ν' ἀναζητήσῃ πρακτικὰ καὶ δραστικὰ μέτρα, γιὰ τὴν ἔξοδο ἀπ' τὸ τέλμα τῶν πολυπραγμονούντων πειραματισμῶν καὶ τὴν οὐσιαστικὴ θελτῶσή της; Τὸ ἀπαράδεκτα χαμηλὸ ἐπίπεδο γνώσεων τῶν ἀποφοιτούντων ἀπὸ τὰ λύκεια, ποὺ τὸ ἀποδεικνύουν, ἀδιάψευστα, οἱ γενικὲς ἐξετάσεις, καὶ ὁ συνεχὴς ὑποβίθασμός τῆς ἀξίας τῶν πτυχίων τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων τῆς χώρας μας στὸ ἐξωτερικὸ δὲν ἀνησχοῦν κανέναν; Τόσο δύσκολο εἶναι ν' ἀντιληφθοῦν αὐτὸ ποὺ καθημερινὰ διαπιστώνει καὶ ὁ πιὸ ἀνίδεος πολίτης;

Καὶ ἄς μὴν ἐπιχειρήσει κανένας ν' ἀμφισβητήσῃ τις διαπιστώσεις αὐτὲς ἢ νὰ ἐπιρρίψει τις εὐθύνες σὲ ἄλλους, ὅπως τελευταία εἶναι τῆς... μόδας, γιατί τὸ μόνο πού θὰ καταφέρει εἶναι νὰ προκαλέσῃ τὰ εἰρωνικά μειδιάματα ἀλλὰ καὶ τὴ γενικὴ κατακραυγή. Γιατί, γενικὴ ἀπαίτηση ἀποτελεῖ ἡ παραδοχὴ τῶν λαθῶν, τῶν παραλείψεων καὶ τῶν κακῶς κειμένων καὶ ἡ διόρθωσή τους καὶ ὄχι ἡ προσπάθεια «κουκουλώματος» ἡ ἀπόσεισης εὐθυνῶν μὲ τὴ μετὰθεσή τους. Καὶ εἶναι πολλὰ τὰ κακῶς κείμενα — στὸ χῶρο τῆς παιδείας — γιὰ νὰ περιοριστοῦμε μόνο σ' αὐτά.

“Ὅπως π.χ.:

1) Ἡ συνεχὴς μείωσις τῶν ὥρῶν διδασκαλίας, ἀπόρροια πολυήμερων ἀπεργιῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, συνελύσεων τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργάνων τους σὲ ἐργάσιμες ὥρες, συνεδριάσεων τῶν μαθητικῶν κοινοτήτων σὲ ἐργάσιμες, ἐπίσης, ὥρες, συμμετοχῆς σέ... φιέστες, πορεῖες, διαδηλώσεις, κλπ. γιὰ ἄσχετα πρὸς τὴν παιδεία ζητήματα, ἀποχῶν ἀπὸ τὰ μαθήματα γιὰ, κυριολεκτικά, ψύλλου πήδημα κλπ.

2) Ἡ συνεχιζόμενη χρησιμοποίησις ἀποδεδειγμένως ἀνεπαρκῶν ἢ ἀκαταλλήλων διδακτικῶν βιβλίων, στὰ ὁποῖα τὰ λάθη συναγωνίζονται τὶς ἐλλείψεις καὶ οἱ ἀσάφειες τὶς γενικότητες, ὅπως καὶ ἡ προσπάθεια ἐφαρμογῆς στὸν τόπο μας ξένων, καὶ πολλές φορές ἀποτυχημένων ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ δημιουργία σύγχυσης σὲ διδάσκοντες καὶ διδασκόμενους καὶ ἀδυναμία προσαρμογῆς τους.

3) Ἡ δίκην ὁμάδος τουριστῶν διέλευσις τῶν μαθητῶν ἀπὸ τάξεω σὲ τάξεω τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ γυμνασίου, χωρὶς καμμία ἐπιλογή, ἢ καθιέρωσις τῆς ἀρχῆς τῆς «ἡσσανος» — ἂν ὄχι τῆς καμμιᾶς — προσπάθειας μὲ τὴν προαγωγὴ ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν μαθητῶν καὶ ἡ κατάργησις κάθε κινήτρου γιὰ ἀμιλλα καὶ διάκρισις, ὅπως ἡ βαθμολογία, πού ὁδηγοῦν, ἀργὰ μὰ σταθερά, στὴν πρὸς τὰ κάτω ἐξομοίωσι καὶ τὴν ἀδιαφορία — ἂν ὄχι τὴ φυγοπονία.

4) Ἡ συρρίκνωσις τῆς ἄλλοτε πλουσιότατης γλώσσας μας μὲ τὴν κατάργησις λέξεων, πτώσεων, ἐγκλίσεων κλπ., ὁ περιορισμὸς τοῦ χρησιμοποιουμένου λεξιλογίου σὲ ἐλάχιστο ἀριθμὸ λέξεων, ἢ ἀσάφεια τῶν νοημάτων καὶ ἐξοβελισμὸς τῆς ἀκριβέστατης ἐτυμολογίας, πού δὲν ἐπέτρεπε παρερμηνεῖς ἢ παρανοήσεις καί, τέλος, οἱ νεολογισμοί, ἐγχώριοι καὶ εἰσαγόμενοι, πού ὁδηγῶσαν στὰ γνωστὰ θλιβερά ἀποτελέσματα — τὴν ἀγνοία τῆς «ἁ-

μιλλας», «άρωγής», «εὐδοκίμησης» παλιότερα καὶ τὸ ἀχαρακτήριστο «σηκώθητι» τῆς EPT πρόσφατα.

5) Ἡ ἐπιτρεπόμενη ἐπιλογή ἀναρίθμητων σχολῶν καὶ πανεπιστημίων κατὰ τὶς γενικὲς ἐξετάσεις, ποὺ οὐσιαστικὰ κατάργησε τὴν ἐπιδίωξη ἀπὸ τὸν ὑποψήφιο συγκεκριμένου σκοποῦ καὶ ἀχρήστευσε τὸν πολυδιαφημισθέντα ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ καθιερώνοντας ἀπλῶς τὸ «βόλεμα» σὲ κάποια σχολή, ἄσχετο ἂν ἀπὸ «δάσκαλος κλητῆρας», καὶ ἀντιστρόφως, καὶ ἀδιαφορώντας γιὰ ροπές, κλίσεις καὶ φιλοδοξίες. Μὰ καὶ οἱ κραυγαλέες ἀνισότητες τοῦ συστήματος αὐτοῦ, ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν εἰσαγωγή σὲ ἀνώτατες σχολὲς ὑποψηφίων μὲ μηδενική, σχεδόν, συγκομιδὴ βαθμῶν ἐνῶ τὴν ἴδια στιγμή ἀποκλείουν καὶ ἀπὸ τὰ Τ.Ε.Ι. ἀκόμα ἄλλων ὑποψηφίων μὲ ἱκανοποιητικὴ ἢ ὑποφερτὴ βαθμολογία, εὐνοοῦν κάποιους «τυχεροὺς» καὶ πάντως ὄχι τοὺς ἱκανοὺς. Ἡ μόρφωση ὅμως καὶ οἱ ἐπιστῆμες δὲν προάγονται μὲ τοὺς τυχεροὺς ἀλλὰ μὲ τοὺς ἀξιους.

6) Ἡ δραματικὴ ἀποτυχία τῆς ἀντιμετώπισης καὶ τοῦ περιορισμοῦ τῆς παραπαιδείας — τῶν φροντιστηρίων — ποὺ κυριολεκτικὰ ἀνθεῖ καὶ ἔχει μεταβληθεῖ σὲ βραχνὰ κάθε γονιοῦ καθὼς ἐπεκτείνεται ραγδαίᾳ καὶ στίς πιὸ μικρὲς τάξεις τοῦ δημοτικοῦ. Καὶ ἐνῶ τὰ αἷτια τῆς ἀνθισῆς τους εἶναι κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τους γνωστά, ἄγνωστο παραμένει τὸ γιατί ἡ πολιτεία δὲν ἐπιχειρεῖ τὴν ἀντιμετώπισή τους. Γιὰ τὰ μεταλυκειακὰ ἐκπαιδευτικὰ κέντρα ὅς μὴν γίνεται καλλίτερα λόγος.

7) Ἡ ἄσκοπη καὶ ἀλόγιστη δημιουργία πανεπιστημίων, γιὰ λόγους κάθε ἄλλο παρὰ ἐκπαιδευτικούς, χωρὶς τὴν ἀναγκαίαν ὑποδομὴ καὶ προεργασία, καὶ ἡ καθηγητοποίηση τῶν πάντων καὶ πασῶν, ποὺ δὲν συντελοῦν καθόλου στὴ βελτίωση τῆς παιδείας, ἀφοῦ οἱ διατιθέμενες πιστώσεις εἶναι τόσο ἀνεπαρκεῖς ὥστε νὰ ὀδηγοῦν στὴν ἀναστολὴ λειτουργίας ἀκόμα καὶ σχολῶν ποὺ ἀπὸ μακροῦ χρόνου λειτουργοῦσαν ἱκανοποιητικὰ — χρειάζονται, ν' ἀναφέρουμε ὀνόματα;

Μὲ ὅλα τοῦτα λοιπόν, σὲ θάρος τῆς ποιά αἰσιοδοξία γιὰ τὸ μέλλον τῆς παιδείας στὴ χώρα μας εἶναι ἐπιτρεπτή;

5.— ΚΑΙ ΜΙΑ ΕΚΔΟΣΗ. Κυκλοφόρησε πρόσφατα ἡ πρώτη, ἂν δὲν κάνουμε λάθος, ποιητικὴ συλλογὴ τῆς παλαιᾶς συνεργάτιδας τοῦ περιοδικοῦ μας καὶ μέλους τῆς Ε.Φ.Μ. καὶ τοῦ Δ.Σ. τῆς κ. Εὐγενίας Γερολυμάτου.

Ἡ ἐμφάνισή της στὸ χῶρο τῆς ποίησης προσφέρει στὸν τόπο

μας μιὰ καινούργια φωνή καὶ ὑποβοηθεῖ τὴν ἀξιόλογη προσπάθεια πολλῶν, ὡς τώρα, συμπατριωτῶν μας.

Τῆς εὐχόμαστε κάθε ἐπιτυχία.

Δ. Ι. Κ.

Ὁ συμπατριώτης μας ποιητὴς κ. Φοῖβος Δέλφης μᾶς γράφει:
«Ἀγαπητοὶ συμπατριῶτες,

Φωνὴ τῆς ἀγαπημένης Φωκίδας γέμισε τὴν ἔρημη κάμαρά μου καὶ ἀγαλλίαση πλημύρισε τὴν ψυχὴ μου σήμερα ποὺ ἔλαβα τὸ ὠραῖο περιοδικό σας.

Νὰ εἶστε πάντα γεροὶ καὶ νὰ συνεχίζετε ἀφοῦ ἄλλες φωνές ζωντανές δὲν ὑπάρχουν καὶ ἡ Μάνα μας Ρούμελη εἶναι ἔρημη καὶ μόνη καὶ ἐμεῖς ποὺ τὴν ἀγαπᾶμε εἴμαστε μακριά.

Ὡστόσο τὴν τιμᾶμε ὅσο κανεὶς ἄλλος καὶ τὴν ἔχουμε κλείσει στὴν καρδιά μας.

Μὲ τὴν ἀγάπη μου
ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ»

ΦΩΚΙΔΑ ΜΟΥ...

Φωκίδα μου
γεννήτριά μου
καρδιά τῆς λεβεντογέννας
Ρούμελης,
ἐσένα ἐπικαλεῖται
ἡ πονεμένη καρδιά μου.
Μακρυὰ σου μαραίνομαι
σὰν τὸν ἀπότιστο βασιλικό,
σὰν τ' ἀγρίμι σου
πιασμένο στὸ θανατηφόρο δόκανο.
Φωκίδα, ἀγάπη μου,
λύτρωσέ με ἀπ' τὰ δεσμὰ
τῆς καταραμένης πόλης
κι' ὕψωσέ με στὸ κορφοβούνι σου
θιγλάτορα τῆς πιὸ γλυκειᾶς σου ἀνατολῆς.
Σὲ σένα πρωτάνοιξα
τὰ κλειστὰ μάτια μου
κι' ἔζησα τίς πιὸ ὠραῖες στιγμές.

Ψυχικό, 21.11.85

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

ΤΑ ΦΩΤΑ

(Τ' ΑΙΓΙΑΣΩΝ)

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Σήμερα εἶν' τὰ φῶτα κι' ὁ φωτισμός
καὶ χαρὰ μεγάλη καὶ ἀγιασμός.
Κάτω στὸν Ἰορδάνη τὸν ποταμὸ
κάθεται ἡ Κυρά μας ἡ Παναγιά.
Σπάργαντα ἀγωνιέται καὶ γυρὸ κρατεῖ¹
καὶ τὸν Ἀγιάννη παρακαλεῖ:

—Ἀφέντη Ἀγιάννη καὶ Πρόδρομε
δύνασε βαπτίσεις Θεοῦ παιδί;

—Δύναμαι καὶ θέλω καὶ προσκυνῶ
καὶ τὴν Παναγία παρακαλῶ.
Νὰ μᾶς ρίξει δρόσο καὶ λίθανο
ν' ἀγιαστοῦνε οἱ τόποι καὶ τὰ νερά
ν' ἀγιαστεῖ ἡ Κυρά μας ἡ Παναγιά.

Τούτη ἡ γιορτὴ ἔχει καθιερωθεῖ
στὶς συνειδήσεις τῶν Ἑλλήνων ὡς
μιὰ ἀπ' τὶς μεγαλύτερες γιορτὲς
τῆς Χριστιανοσύνης καὶ τοῦ Ἑλλη-
νισμοῦ. Γιὰ τοῦτο προσέχουν τὴ μέ-
ρα αὐτὴ νὰ εἶναι ὅλα στὴν ἐντέλεια,
γιορταστικὰ καὶ χωρὶς νὰ λείπει
τίποτα.

Ἀπὸ τὸ πρωτὶ τῆς προηγουμένης
ἡμέρας, δηλαδὴ τῆς παραμονῆς,
ποῦ εἶναι ἡμέρα αὐστηρῆς νηστεί-
ας, ἀρχίζουν οἱ προετοιμασίες. "Ο-

1) Σὲ ἄλλα χωριά ἢ ἄλλα παι-
διὰ λένε:

«Μὲ τὰ σπαργανίδια στὰ γόνατα
μὲ τὰ δακτυλίδια στὰ δάχτυλα.
Κάθεται καὶ λέει καὶ ἴμολογεῖ
καὶ τὸν Ἀγιάννη παρακαλεῖ».

λοι σηκώνονται ἀπὸ τὰ χαράματα,
ὁ καθένας γιὰ τὶς δικές του δου-
λειές.

Οἱ γυναῖκες πρώτες ξεκινοῦν γιὰ
νὰ διώξουν τὰ Σκαλικαντζούρια.
Ἀποβραδὺς ἔχουν συγκεντρώσει ὅ-
λη τὴ στάχτη τοῦ 12ημέρου, τὴν ὁ-
ποία πρέπει τὸ πρωτὶ - πρωτὶ νὰ τὴ
ρίξουν γύρω - γύρω στὸ σπίτι σὲ
μιὰ γραμμὴ, τὸ ζώνουν δηλαδή, γιὰ
νὰ ἐμποδίσουν τὰ κακὰ πνεύματα
νὰ ξαναγυρίσουν. Ἄν ἔχουν περι-
θόλι κοντὰ ζώνουν καὶ τὸ περι-
θόλι.

Σὲ λίγο θὰ φθάσει καὶ ὁ παπᾶς
μὲ τὴν «ἀγιαστοῦρα», δηλαδὴ τὸ
μπακρατσάκι μέσα στὸ ὁποῖο ὑπάρ-
χει ὁ ἀγιασμός, ὁ σταυρὸς καὶ ὁ
βασιλικὸς μὲ τὸν ὁποῖο ραντίζει τὸ
σπίτι καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ψέλνον-
τας τὸ «Ἐν Ἰορδάνη βαπτιζομένου
σου, Κύριε,...» ἢ τὸ «Ἐπεφάνης σή-
μερον τῇ οἰκουμένη...».

...Καὶ σὰν φθάσει ὁ παπᾶς κι' ἀρ-
χίσει τὸ ράντισμα τότε ὁ Ἀρχισκα-
λικάτζαρος φωνάζει τὸ «Φεύγεστε
νὰ φεύγουμε γιὰτ' ἔρχετ' ὁ παπᾶς
μι' τ'ν ἀγιαστήρα κι' ἡ παπαδιὰ μὲ
τὴν πλαστήρα».

Τὰ παιδιὰ σηκώνονται πρωτὶ, ἀχά-
ραγα, καὶ ἀρχίζουν κατὰ παρέες,
συνήθως, ὅπως τὰ Χριστούγεννα
καὶ τοῦ Αἰθασιλειοῦ, νὰ λένε τὰ κά-

λαντα πού στην ἀρχή εἶπαμε.

Πολὺς θόρυβος γίνεται. «Θεῖά νὰ ποῦμε;» «Πέστε τα παιδάκι μ'». Κι' ἀρχίζει τὸ τραγούδι πού συνοδεύεται πάντα μὲ τὰ ζήλια.

Μερικοὶ θέλοντας νὰ γελάσουν ζητᾶνε ἀπ' τὰ παιδιὰ νὰ τὰ ποῦν πιὸ δυνατά, καὶ κεῖνα ξελαρυγγίζονται, τὰ κακόμοιρα, γιὰ νὰ δείξουν... καλὴ διαγωγή. "Ἄλλοι γιὰ νὰ κάνουν ἀστεῖο ἢ γιὰτὶ ἔχουν πολλὴ δουλειὰ κεῖνῃ τῇ στιγμῇ ἢ καμιά φορὰ καὶ ἀπὸ τσιγκουνιὰ λένε στὰ παιδιὰ... «μᾶς τᾶπανε κι' ἄλλοι». Καὶ τότε στὰ προσωπάκια τῶν παιδιῶν ζωγραφίζεται ἔντονα ἡ ἀπαγοήτευση.

Οἱ ἄνδρες δὲν χουζουρεύουν βέβαια στὰ σκουτιά τους, ἀλλὰ ἔχουν καὶ αὐτοὶ ξυπνήσει ἀπὸ ἐνωρίς γιὰτὶ πρέπει νὰ θρεθοῦν μὲ τὸν κολλῆγα τους νὰ σφάξουν τὸ ζυγούρι, νὰ τὸ μοιράσουν καὶ ἔπειτα νὰ φύγουν γιὰ τίς ἄλλες προετοιμασίες.

"Ὅταν λέμε ὅτι αὐτοὶ ἔχουν κάνει καλληγιά ἐννοοῦμε ὅτι σὰν φθάνουν οἱ γιορτές τότε δύο χωριανοὶ συμφωνοῦν νὰ μοιράσουν τὰ μανάρια τους, δηλαδὴ ὁ πρῶτος νὰ σφάξει τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων τὸ ζυγούρι του καὶ νὰ δώσει τὸ μισὸ στὸν κολλῆγα του, ὁ ὁποῖος θὰ τοῦ τὸ ἀνταποδώσει τὴν παραμονὴ τῶν Φώτων. "Ἄς μὴ ξεχνᾶμε πὼς τότε δὲν ὑπῆρχαν ψυγεῖα καὶ ὅτι ἓνα ζυγούρι ζύγιζε 16, 22, 28 ὀκάδες. Καὶ ὅπως εἶναι ἐπόμενο, δυνατόν νὰ συμβοῦν κωμικοτραγικὰ γεγονότα ἐάν, ἀπὸ κακὸ ὑπολογισμό, τὸ πρῶτο ζυγούρι εἶναι πολὺ θαρύτερο ἀπ' τὸ δεύτερο, ὅποτε

ὁ κολλῆγας τοῦ τὸ παίρνει σχεδὸν ὅλο καὶ κείνος μένει μὲ τὸ... πατσοκέφαλο μόνο καὶ τὴν κοροϊδίᾳ τῶν φίλων.

Μόλις τελειώσει αὕτῃ ἡ διαδικασία καὶ ἀφοῦ παραδώσουν τὰ πατσοκέφαλα στὶς γυναῖκες γιὰ νὰ τὰ ἐτοιμάσουν, φεύγουν γιὰ τὰ Σάλωνα — καὶ οἱ Σαλωνίτες γιὰ τὴν ἀγορὰ — γιὰ νὰ κάνουν τὰ ὑπόλοιπα ψώνια τους, ὅπως τὸ καλεῖ ἡ μέρα — καὶ πρέπει νᾶναι πολλὰ.

Τὴν ἄλλῃ μέρα, ἀνήμερα, θὰ σηκωθοῦν ὅλοι νωρὶς καὶ ἀφοῦ φορέσουν τὰ καλύτερά τους ρούχα θὰ φύγουν γιὰ τὴν ἐκκλησίᾳ, χωρὶς νὰ βάλουν τίποτα στὸ στόμα τους ἀφοῦ θὰ πάρουν τὸν Μεγάλον Ἀγιασμό.

Στὰ χωριὰ πού τὸ νερὸ δὲν εἶναι κοντὰ στὴν ἐκκλησίᾳ, στέλνουν ἓνα παιδί στὴ θρύση νὰ γεμίσει τὸ φερφινέριο δοχεῖο καθαρὸ νερὸ καὶ νὰ τὸ πάει κατ' εὐθείαν στὴν ἐκκλησίᾳ.

Σὰν τελειώσει ἡ λειτουργία καὶ ὁ ἀγιασμός θγαίνουν ὅλοι ἀπ' τὴν ἐκκλησίᾳ καὶ οἱ ἄνδρες ἀλληλοραντίζονται εὐχόμενοι χρόνια πολλὰ καὶ ἀστειευόμενοι.

Μόλις φθάσει ὁ Ἀγιασμός στὸ σπίτι ραντίζουν τὴν ἐξώπορτα, τὰ δωμάτια, τοὺς βοηθητικούς χώρους, τὰ λουλούδια τῆς αὐλῆς, τίς κάδες μὲ τίς ἐληές καὶ γενικὰ ὅλα τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ. "Ἄν κοντὰ στὸ σπίτι εἶναι τὸ περιθώλι ἢ τὰ «γιούρτια» τὰ ραντίζουν καὶ αὐτὰ γιὰ νᾶναι ἀγιασμένα ὅλο τὸ χρόνο.

Πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὁ πατέρας (ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελ. 23/1031)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΥΛΟΣΤΑΘΗΣ

ΙΑΤΡΟΣ - ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ

Παρουσίαση: Δρόσου Κραβαρτόγιαννου

Ο Γιάννης Παυλοστάθης γεννήθηκε στο Σερνικάκι Παρνασσίδας το 1906. Εκεί τέλειωσε το Δημοτικό σχολείο και στην Αμφισσα το Γυμνάσιο. Γράφτηκε στην Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, απ' όπου αποφοίτησε ως ιατρός το 1931, είκοσι τεσσάρων χρόνων.

Στόν Έλληνοϊταλικό Πόλεμο του '40 υπηρέτησε στην πρώτη γραμμή, στην αρχή ως οπλίτης ιατρός κι αργότερα ως ανθυπίατρος.

Κατά τη διάρκεια της Κατοχής υπήρξε απ' τους πρώτους οργανωτές της Έθνικης Αντιστασεως κι απ' τα πρώτα στελέχη του 5)42 Συντάγματος Ευζώνων με διοικητή τόν αείμνηστο συνταγματάρχη Δημήτρη Ψαρρό. Ακολούθησε το Σύνταγμα στο βουνό, στην πρώτη γραμμή, ως γιατρός του.

Μετά την απελευθέρωση ανέπτυξε μεγάλη δραστηριότητα σε πολλούς τομείς. Στόν αθλητισμό διοργάνωσε τους — ανεπίσημους — Α' Παμφωκικούς αγώνες στο χωριό του, το Σερνικάκι.

Στις 9 Αυγούστου 1945 εξέδωσε και κυκλοφόρησε (με δύο ακόμη συνεργάτες) την τοπική — της Αμφισσας — εφημερίδα «Φωκικά Νέα». Από το 33ο φύλλο, της 28.4.1946, παρέμεινε (λόγω αποχωρήσεως των συνεργατών του) μόνος αυτός ιδιοκτήτης, διευθυντής και αρθρογράφος

της εφημερίδας.

Τα «Φωκικά Νέα» υπήρξαν ή σημαντικώτερη πολιτική εφημερίδα της Φωκίδας. Ο εκδότης - γιατρός διακρίθηκε για το μοναδικό για την εποχή του δημοσιογραφικό πνεύμα και τάλαντο. Η αγωνιστικότητά του υπήρξε απaráμιλλη. Το θάρρος του στις δύσκολες στιγμές άφηγε άναυδο και τόν πιό θαρραλέο αναγνώστη. Όξυς, σκωπτικός, καυστικός αλλά και ειρωνυχνά, τάραζε τα λιμνάζοντα νερά του τόπου τονώνοντας παράλληλα το πατριωτικό πνεύμα και το εθνικό φρόνημα των συμπατριωτών του. Το 419ο φύλλο των «Φωκικών Νέων» του Γιάννη Παυλοστάθη βγήκε στις 29 Μαΐου του 1968. Ήταν το τελευταίο. Μ' αυτό συμπληρώνονταν 28 δόκκληρα χρόνια ζωπανής δημοσιογραφίας κι ένθιμου πατριωτικού αγώνα. Μέσ' από δυσκολίες, κινδύνους, αντιξοότητες, πανιχρά τυπαγραφικά μέσα κατάφερε ν' ανεβάσει σε ύψηλά επίπεδα την δημοσιογραφία στόν τόπο του και νά παραμείνει ο πρώτος κι άξεπέραστος δημοσιογράφος του μεταπολέμου.

Στόν επιστημανικό - επαγγελματικό τομέα διακρίθηκε το ίδιο. Το 1955 ανέλαβε τή διεύθυνση της Παθολογικής Κλινικής του Γενικού Νοσοκομείου Αμφίσσης, θέση πού κράτησε 19 1)2 χρόνια. Αντιμέτωπος με την ανθρώπινη κακία και ά-

Τὰ σχοινοποιεία (σκοιναριά) τῆς "Αμφισσας

ΑΝΔΡΕΑ ΚΑΛΑΝΤΖΑΚΟΥ

“Ενα ἀπὸ τὰ τρία ἐπαγγέλματα μὲ τὰ ὁποῖα κυρίως ἀσχολοῦνταν οἱ Σαλωνίτες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν καλλιέργεια τῆς ἐλιάς, ἦταν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ σχοινοποιοῦ ἢ σκοινᾶ. Τὰ ἄλλα δύο εἶναι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ θυρσοδέψῃ (ταμπάκη) καὶ τοῦ κουδουνᾶ. Καὶ τὰ τρία φθίνουν λόγω τῆς ἐξέλιξης καὶ τῆς προόδου τῆς βιομηχανίας. Τὰ σκοιναριά ἤδη ἐξαφανίσθηκαν τελείως. Τὸ τελευταῖο σκοιναριὸ τοῦ Ἀλωνάρη τὸ θυμᾶμαι ἴσως πρὸ πενταετίας (1980).

Τὰ σκοιναριά, μικρὲς βιοτεχνίες τῶν 2—10 ἐργατῶν, εἶχαν σάν ἔργο τὴν ἐπεξεργασία τοῦ τράγινου μαλλιῦ καὶ τὴν κατασκευὴ σκοινιῶν,

~~~~~
δικία δὲν κατάφερε νὰ συνταξιοδοτηθεῖ. Ἀκόμα μιὰ φορά οἱ ἄνθρωποι ἀγνόησαν τὴν προσφορά ἐνὸς ἄξιου ἀνθρώπου.

Οἱ δραστηριότητες ὅμως τοῦ γιατροῦ δὲν σταματοῦν ἐδῶ. Μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ ἐλαιοπαραγωγοῦ ἀναμείχθηκε ἰσὺ συνέταιριστικὸ κίνημα· ἔγινε πρόεδρος τῆς «Ἐνωσης Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Ἀμφισσης» ἐπιτυγχάνοντας ἐπὶ προεδρίας του τὴν ἴδρυση, ἐξοπλισμὸ καὶ ἀποπεράτωση τοῦ κονσερβοποιείου ἐλαιῶν τῆς Ἀμφισσας.

Τὸν Ἰούλιο τοῦ 1984 ἐγκατέλειψε — λόγω κλονισμοῦ τῆς υγείας του — τὴν ἱατρικὴ, παραδίδοντας συγχρόνως στοὺς νεώτερους τὴ ἰσχυτάλη σ’ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης δραστηριότητας.

ἀπὸ ὅπου καὶ ἡ ὀνομασία τους, ὡς ἐπίσης καὶ ὕφαντῶν ἀπὸ τὰ τράγινα ἢ γιδίσια σχοινιά.

Τὴν πρώτη ὕλη, τὴν γιδίσια τρίχα, τὴν προμηθεύονταν ἀπὸ τοὺς ταμπάκηδες τῆς Χάρμαινας οἱ ὁποῖοι τὴν ἔβγαζαν ἀπὸ τὰ δέρματα μὲ χημικὰ καὶ ἄλλα μέσα γι’ αὐτὸ καὶ τὰ «ταμπάκικα μαλλιά» ἦσαν καὶ ἀνθυγιεινὰ στὴν ἐπεξεργασία τους. Τοῦτα ἀποτελοῦσαν τὸ 80% περίπου τοῦ μαλλιῦ ποὺ χρησιμοποιοῦσε ἡ βιοτεχνία καὶ ἦταν κατωτέρας ποιότητος ἀπὸ τὰ «κουρευτικά μαλλιά» λόγω τοῦ σπύρτου (ὕδροχλωρικὸ ὀξύ) καὶ τοῦ ἀσβέστη ποὺ χρησιμοποιοῦσαν οἱ ταμπάκηδες. Τὰ κουρευτικά τὰ προμηθεύονταν ἀπὸ τὴν γύρω περιοχὴ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας καὶ κυρίως ἀπὸ τὴν Χαλκιδική. Τὰ μαλλιά τοῦτα ἦσαν καλῆς ποιότητος διότι προέρχονταν ἀπὸ κούρεμα ζωντανῶν γιδιῶν.

Τὰ προϊόντα ἦταν ἀπὸ μὲν πλευρᾶς σκοινιῶν οἱ τριχιές γιὰ τὰ ζῶα καὶ τὸ ψαροκάζιλο¹ γιὰ τὶς τράτες ψαρέματος ἀπὸ δὲ πλευρᾶς ὕφαντῶν τὰ σακκούλια, οἱ σφυρίδες² (τὸ κύριο προϊόν) γιὰ τὰ ἐλαιοτριβεῖα, οἱ ντορβάδες (χυλοτῆρες) γιὰ τὴ σίτιση τῶν μουλαριῶν ἢ ἀλόγων, οἱ σάκκοι γιὰ μεταφορὰ σιταριοῦ ἢ ἄλλων ἀγροτικῶν προϊόντων, τὰ στρωσίδια γιὰ διαδρόμους σπιτιῶν

καὶ τὸ δάπεδο ἐκκλησιῶν κτ.λ., ὡς ἐπίσης καὶ διάφορα ἐξαρτήματα τῆς σαγῆς τῶν ζώων ὅπως ἔποχα (γίγγλες) περιγλούτια (μπαλτίμια) κλπ.

Τὰ προϊόντα τους οἱ σκοινιάδες τὰ διέθεταν τόσο στὴν περιοχὴ τοῦ νομοῦ ὅσον καὶ στὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα δεδομένου ὅτι σχοινοποιεῖα ὑπῆρχαν σχεδὸν μόνο στὴν Ἀμφισσα καὶ ἂν κάπου ἄλλοῦ ἐμφανίζοτανε κανένα σχοινοποιεῖο θὰ τὸ εἶχαν Σαλωνίτες.

Τὰ σκοιναριὰ δὲν ἦσαν συγκεντρωμένα ὅπως τὰ κουδουνάδικα καὶ ταμπάκικα σὲ ὀρισμένο μέρος τῆς πόλης, ἀλλὰ ἦσαν σκόρπια σ' ὅλη τὴν Ἀμφισσα, καὶ πολλὰ ἦταν στὶς κατοικίες τῶν ιδιοκτητῶν. Θὰ πρέπει νὰ ἦταν τὴν ἐποχὴ 1935 — 1940 περίπου 20—30 μαγαζιά. Θυμᾶμαι ὀρισμένα ὅπως τοῦ Κορδῶνη (Δημάρχου), ὅπου τώρα τὸ σοῦπερ μάρκετ τῆς Ἀμφισσας, τοῦ Δ. Ξηροῦ ἢ Μουτσούνη καὶ τοῦ Κώστα Ξηροῦ ἢ Πορτέλλου στὴν Μάνδρα, στὰ Ξηρέϊκα. Τὸ σκοιναριὸ τοῦ Κώστα Ξηροῦ ἔχει θιομηχανοποιηθεῖ τώρα ἀπὸ τὸ γυιὸ του Νίκο Ξηρό ἢ Ρεβίθη καὶ ἐπεξεργάζεται χόρτο κυρίως γιὰ διαδρόμους. Τοῦ Ἀλωνάρη καὶ Κεφαλᾶ (Δημάρχου) στὴν Τέχολη, τοῦ Καλατζάκου στὴν ὁδὸ Γιδόγιαννου καὶ τοῦ Τζαβαλῆ ἢ Ντόθα κοντὰ στὸ γεφύρι τοῦ Γατοπνίχτη.

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ποῦμε μερικὲς λεπτομέρειες γιὰ τὰ πρωτότυπα καὶ κάπως ἀξιοπεριέργα τοῦτα μαγαζιά. Θυμᾶμαι τὸ 1941—42 οἱ Ἱταλοὶ καὶ Γερμανοὶ στρατιῶτες, περνώντας μὲ φάλαγγες ἀπὸ τὴν

ὁδὸ Γιδόγιαννου, ὅπου τὸ μαγαζὶ τοῦ Καλαντζάκου (Γιδογιάννου 28, τώρα κουδουνάδικο), ἔμπαιναν μέσα καὶ ἐπὶ πολλὴ ὥρα περιεργάζονταν τὶς λεπτομέρειες τῆς λειτουργίας των.

Τὰ σκοιναριὰ εἶχαν τὰ ἐξῆς τμήματα: Τὴν «στιβαχτήρα», τὸν «μακαρά», τὶς «ἀνέμες» καὶ τοὺς «ἀργαλειούς».

Ἡ στιβαχτήρα ἦταν ἡ λανάρα, ὅπου τὰ μαλλιά, ἡ ἀκατέργαστη ὕλη, λαναρίζονταν, (στιβαζόντουσαν), καὶ γινόνταν ἔτοιμα γιὰ γνέσιμο ὅπως τὸ μαλλὶ τὸ προβάτινο γίνεται ἔτοιμο στὴ ρόκα γιὰ γνέσιμο. Ἡ στιβαχτήρα ἦταν μιὰ ξεχωριστὴ κάμαρα στὴν ὁποία κτυπιόνταν τὰ μαλλιά στὸ ξδαφος μὲ τέσσερα παράλληλα σχοινιά στερεωμένα στὸ πάτωμα ἀπὸ τὴν μιὰ μεριά καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη δεμένα στὸ ἄκρο ἐνὸς στυλίου. Μὲ τὸ κτύπημα τὰ μαλλιά ἀραίωναν καὶ τὰ μάζευαν σὲ σχῆμα «τουλούπας». Ἦταν ἡ πιὸ κουραστικὴ καὶ ἀνθυγιεινὴ ἐργασία στὰ σκοιναριὰ λόγω τῆς σκόνης ποὺ ἔβγαζαν τὰ κτυπημένα μαλλιά.

Στὶς ἀνέμες τώρα τὸ στιβαχτὸ ἢ λαναρισμένο μαλλὶ σὲ σχῆμα «τουλούπας» δεμένης στὴ μέση τοῦ ἐργάτη γνέονταν μὲ τὰ χέρια του καὶ γινόταν «καζίλι» (νῆμα ἀπὸ γιδίσια μαλλιά). Ἡ ἀνέμη, τὸ πρωτότυπο καὶ περίεργο τοῦτο μηχανήμα, ἔπερνε κίνηση ἀπὸ τὸ «λυτάρ» (χοντρὸ σχοινὶ ἀπὸ τρίχα), τὸ ὁποῖο τραβοῦσε δεμένο ἀπὸ τὴ μέση του ὁ ἐργάτης καὶ τὴν μετέδιδε μὲ τὶς κορδὲς σὲ στρεφόμενα ἔτσι ἄγκιστρα ἀπ' ὅπου στρεφότανε τὸ

νήμα πού ἔβγαζε ἀπὸ τὴν τουλούπα μὲ τὰ δυό του χέρια ὁ ἐργάτης ὁ ὁποῖος, θαδίζοντας πρὸς τὰ πίσω, μὲ τὰ νῶτα του, σὲ ἀτομικὸ διάδρομο (μονοπάτι) τὸ λεγόμενο «μεϊντάνι», ἔβγαζε τὰ «ζαμάχια» δηλαδή μῆκος καζίλιου ὅσο τὸ μῆκος τοῦ μεϊντανιού.

Ἐξήντα περίπου ζαμάχια τὴν ἡμέρα, δηλαδή 60X15=900 μέτρα καζίλι ἦταν ἓνα καλὸ μεροκάματο. Τὸ καζίλι μαζεύονταν ἀπὸ τὸ μεϊντάνι σὲ κουθάρια μεγάλα ὅπως τὸ κεφάλι ἀνθρώπου καὶ ἦταν ἕτοιμο γιὰ τοὺς ἀργαλειοὺς ἢ τὸν μακαρά. Τὴ δουλειὰ αὐτὴ, δηλαδή τὸ μάζεμα σὲ κουθάρια τῶν ζαμαχιῶν, τὴν ἔκαναν συνήθως μικρὰ παιδιὰ τῶν σκοινιάδων διότι δὲν ἀπαιτοῦσε τέχνη καὶ δὲν ἦταν πολὺ κουραστική.

Στοὺς ἀργαλειοὺς οἱ ὑφαντῆδες ἀπλώναν τὰ κουθάρια σὲ στημόνι καὶ χρησιμοποιώντας γιὰ τὸ ὑφάδι «τζάχες» (ὅπως οἱ σαῖτες στὸ γυναικεῖο ἀργαλεῖο) ὑφαίναν τὰ σακκούλια ἢ τὰ στρωσίδια μὲ πολὺ κόπο. Τὰ ἐργαλεῖα τῶν ὑφαντῆδων ἦταν: τὸ «χτένι», ἢ «σπάθη», ὁ «ζορμπαλάς» καὶ ἡ «τζάχη». Τέλος ὁ μακαράς ἦταν ἓνα μηχανήμα μὲ τέσσερες ροδέλλες πού ἔπερναν κίνηση μὲ ἓνα σχοινὶ (κατὰ τὸν τρόπο πού ξεκινοῦν μερικὲς βενζινομηχανές) καὶ ἔστριβε πολλὰ καζίλια σὲ τριχιές ἢ ψαροκάζιλο γιὰ τράτες.

Στὸ Λαογραφικὸ Μουσεῖο τῆς Ἀμφισσας ὑπάρχουν συλλογές ἀπὸ τὰ περισσότερα ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ σκοινιάδες ὅπου μπορεῖ ὁ ἐνδιαφερόμενος νὰ πάρει μιὰ ιδέα πὼς

λειτουργοῦσαν τὰ παραπάνω τμήματα τῶν σκοιναριῶν διότι εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ περιγραφοῦν μὲ λόγια.

Τὰ σκοιναριά τῆς Ἀμφισσας συμπλήρωναν τὸν κύκλο τῆς βιοτεχνικῆς τότε μεταποιητικῆς μορφῆς τῆς οἰκονομίας ὅπου μὲ τὴν κτηνοτροφία καὶ γεωργία καὶ ἰδίως τὴν ἐλαιοκαλλιέργεια καθιστοῦσαν οἰνομικῶς σχεδὸν αὐτάρκη τὴν μακρυνή καὶ ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Φωκίδας τὰ παλαιὰ χρόνια.

Συγκεκριμένα ἀπὸ τὴν τότε ἀκμαία κτηνοτροφία εἶχαμε : μὲ τὸ κρέας καὶ τὸ καλὸ κρασί τῆς περιοχῆς πολλὲς ταβέρνες, μὲ τὰ δέρματα, τὰ θυροδεψεῖα, μὲ τὰ μαλλιά τὰ σχοινοποιεῖα. Τὰ κωδωνοποιεῖα μὲ τὴ σειρά τους ἱκανοποιοῦσαν τὴν ἀνάγκη τῆς κτηνοτροφίας σὲ κουδούνια. Τὰ σχοινοποιεῖα τὴν ἀνάγκη τῆς ἐλαιοκαλλιέργειας καὶ ἐλαιπαραγωγῆς σὲ ἐλαιόπανα, ντορθάδες καὶ τριχιές.

Στὸν ἐκτεταμένο ἐπαγγελματισμὸ στὴν Ἀμφισσα βοήθησε καὶ ἡ μονοκαλλιέργεια τῆς ἐλιάς διότι οἱ Σαλωνῖτες εἶχαν διαθέσιμο χρόνον γιὰ ἄλλες ἀσχολίες.

1. Ψαροκάζιλο εἶναι σχοινὶ χονδρὸ μέχρι 3 χιλιοστὰ φτιαγμένο ἀπὸ πολὺ καλὸ μαλλί, μακρύινο καὶ πολὺ καλὸ μάζτορα, τὸ ὁποῖο προτιμοῦσαν οἱ ψαράδες γιὰ τὴ δουλειὰ τους ἀφοῦ τὸ τραγόμαλλο ἀντέχει στὴν ἀρμύρα.

2. Ἐλαιόπανα. Φάκελλοι μέσα στοὺς ὁποίους ἔμπαινε ἡ ἐλαιοζύμη γιὰ νὰ μπεῖ στὸ πιεστήριο.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΩΝ ΠΑΛΗΩΝ ΘΕΩΝ

ΜΗΤΣΟΥ ΕΛΑΤΟΥ

Σάν ξφτασε στο «νεράκι», τή μικρή πηγή ψηλά στο Τρανό Βουνό, ό μπάρμπα Ντούλας στάθηκε νά πάρει μιάν άνάσα — δέ μπορούσε άλλο. Τά ποδάρια του φιλότρεμαν από ώρα και τά γόνατά του έτοιμα είναι νά λυγίσουν λές και τó κορμί του γίνηκε ξαφνικά άσήκωτο. Ό ιδρώτας τρέχει ποτάμι και ή κοντανάσα του φράζει τó λαιμό — δύσκολο νά συνεχίσει τó δρόμο του. «Καλό του καλού θάταν ναθρίσκονταν κανένας άπ' τους γιούς μου δώ πέρα» αναλογίστηκε φέρνοντας τή ματιά του ένα γύρω ψαχουλευτα. Τό πλάτωμα τής πηγής όμως είναι έρημο και οί καρούτες για τó πότισμα των ζωντανών και οί πλάκες για τ' άρμύρισμά τους άδειανές — ψυχή δέ θλογάει. Τό μαρτυράν έξ άλλου τ' άγριοπούλια του βουνοϋ — κυριαρίνες, γιδοβυζάστρες, τσοπανάκοι — πού φτεροκόπησαν τρομαγμένα στο ζύγωμά του και ό κιτρινομύτης κόσσυφας πού χύθηκε στη ρεματιά σφυρίζοντας.

Είχε κινήσει αύγή - αύγή άπ' τó κονάκι, πέρα στο Τρούπιο Λιθάρι, για τó γρέκι του μεγάλου γιού του, στη Μακρυά Πλαγιά, και δέν είχε καμωμένο ούτε τó μισό δρόμο — στο «νεράκι» μεσάζει, πές — πού τόν θρήκε τούτο τ' αναπάντεχο, νά μή μπορεί νά πάρει τά ποδάρια του.

Μισόν αιώνα τώρα άνεθαίνει σέ θουνοκορφές, κατεθαίνει σέ φαράγγια, διαθαίνει χούνες και διάσελα, άλλοτες μέσ' στο λιοπύρι του καλοκαιριού και άλλοτες μέσ' στην παγωνιά του χειμώνα, και ποτές δέν είχε ματαπάθει τέτοιο μασκαραλίκι. Μπορεί νάταν ή ψυχή του κάπως πλακωμένη και θαρειά σαν κίνησε τήν αύγή δέν ένοιωθε όμως ούτε θερμή νά τόν καίει, ούτε πόνο νά τόν σουθλάει ούτε καμμιά άλλη άνημπόρια νά τόν λιανίζει. Και όμως σύντομα τά θρήκε σκούρα. Άπ' τó σιάδι κιόλας τά ποδάρια του άρχινέψαν νά μήν τόν άκοϋν και στήν άνηφοριά τó κακό άπόγινε. "Ασωτη, σαν τή θάλασσα, του φάνηκε ή μαγκούφα και κάποια στιγμή λιποψύχησε — φοβήθηκε ότι δέν θά θγει άπάνω. Είναι και τά χρονάκια θά μου πείς — σκαπέτησε πιά τά έξήντα — πού ποτές δέν έρχονται μόνο τους μά ούλο και κάποιο κατημέρι φέρνουν ξοπίσω τους, αλλά πάλι άπ' τή μιá στιγμή στην άλλη; Ποτες ματακούστηκε τέτοιο πράμα; Κάτι τις άλλο πρέπει νά του συμβαίνει, σκέπτεται, κάτι τις πού του φέρνει και αύτήνη τή θαροκάρδιση και τήν άγκούσα πού τόν θασανίζουν κάμποσες μέρες τώρα και πού τρανεύουν όσο φτάνει ή ώρα για νά...

Δέν πρόκαμε ν' άποσώσει τή

σκέψη του και μιὰ ανάσα τοῦ θου-
νοῦ τὸν περόνιασε ὥς τὸ κόκκαλο
καὶ ἄς ἦταν τόσο ἀδύναμη ποὺ αὐ-
τε κἂν οἱ φετεινὲς λατοκορφές δὲν
τρεμόπαιξαν. Πετάχτηκε μεμιᾶς,
τυλίχτηκε σφιχτὰ τῇ θαρειᾷ κάπα
του καὶ μὲ θιάση, γύρεψε κάποιον ἀ-
πάγγειο γιὰ νὰ φυλαχτεῖ καὶ τὶς ἀ-
δύναμες, ἀκόμα, ἡλιαχτίδες γιὰ νὰ
συνέρθει.

***

Γλυκειὰ εἶναι ἡ χινοπωριάτικη
μέρα καὶ τίποτας δὲν ταράζει τὴν
ἡσυχία καὶ τὴ γαλήνη τοῦ Τρανοῦ
Βουνοῦ, οὔτε κἂν φτερούγισμα που-
λιοῦ. Μοναχὰ τὸ λιγοστό νερὸ τῆς
πηγῆς ἀκούγεται ν' ἀργοσταλάζει
ἀπ' τὸ πλατανόφυλλο ποῦναι στε-
ριωμένο, ἀντὶς γιὰ καλάνι, στὴ σκα-
σμάδα τοῦ θράχου ἀπ' ὅπου ἀνα-
θρύζει. Καὶ ὁ μπάρμπα Ντούλας,
ζαστανωμένος σ' ἓνα προσήλιο δῶ
καὶ κάμποση ὥρα, δὲ λέει νὰ τὸ
κουνήσει μὰ φέρνει καὶ ματαφέρει
στὸ λογισμό του ὅσα τὸν θασανί-
ζουν τελευταῖα, ἐνῶ ἡ ζάρα στὸ με-
σόφρυδο οὐλο καὶ θαθαίνει.

«Ξελογιάστρα εἶναι ἡ γλύκα τ'
Ἀηδημητριάτη καὶ τόσο σὲ πλα-
νεύει ποὺ νὰ μὴ στοχάζεσαι τὸ κα-
κὸ ποὺ μπορεῖ νὰ ξεσπάσει ἀπ' τὴ
μιὰ στιγμή στὴν ἄλλη — τὸν ἄξαφνο
χειμῶνα. Μὰ ἂν εἶσαι μυαλωμένος
καὶ δὲ γελιέσαι ἀπ' τὰ καμώματά
του τὰ μαζεύεις σύγκαιρα καὶ κα-
τηφορίζεις κατὰ τὰ χειμαδιὰ μὲ τὴν
ἡσυχία σου — κάλλιο γαῖδουρόδενε
παρὰ γαῖδουρογύρευε. Χρόνια καὶ
χρόνια, ἀπ' τὸν καιρὸ τῶν προσπα-
πούδων μας, αὐτόνο πάντα γίνεται.

Τὴν ἀνοιξη ξεκίνημα γιὰ τὰ θο-

σκοτόπια τοῦ θουνοῦ καὶ τὸ χινό-
πωρο δρόμο γιὰ τὰ χειμαδιὰ τοῦ
κάμπου. Καὶ τοῦτο δίχως ποτὲ κα-
νένας νὰ θαρυγκομήσει οὔτε νὰ πεῖ
νισάφι πιά, θαρέθηκα — ποιὸς θα-
ριέται τῇ ζωῇ; Δὲ λέω, μπορεῖ τὸ
ἴδιο καὶ τὸ ἴδιο νὰ φέρνει κάποτες
τὴν ἀποστασίλα τοῦ κορμιοῦ καὶ
τῆς ψυχῆς — κεῖ ποὺ θολέφηκες καὶ
ἡσύχασες κεῖ πάλι στὸ δρόμο — πο-
τές ὅμως δὲ χρειάστηκε νὰ ψάξεις
γιὰ τὸ τί καὶ πῶς — αὐτήνη εἶναι ἡ
στράτα ποὺ ὁ Πλάστης ὅρισε γιὰ
τοὺς τσοπαναρέους. Καὶ τὴν ἀκλου-
θᾶμε χωρὶς ξεστρατίσματα καὶ στα-
ματημοὺς γιατί ἀγαπήσαμε τὴ δου-
λειὰ ποὺ μᾶς δίνει ψωμὶ νὰ τρῶμε
καὶ οὔλα τ' ἀποκοντά. Ἀγαπήσαμε
τὸ κοπάδι γιατί μᾶς φέρνει τὸ διά-
φορο, ἀγαπήσαμε ὅμως καὶ τὸ θου-
νὸ μὲ τὰ ρουμάνια καὶ τὶς πηγές
του, τὰ παραμύθια καὶ τὶς ἱστορίες
του, τὶς νεράϊδες καὶ τὰ ξωτικά του
— τοὺς παληοὺς θεοὺς. Κι' ὄχι μονά-
χα τοὺς ἀγαπήσαμε ἀλλὰ σιγὰ - σι-
γὰ γίναμε ἓνα μ' αὐτήνους. Δίπλα
τοὺς ἔζησαν γενιὲς ἀμέτρητες, ἀν-
τάμα περνοῦσαν μέρες καὶ χρόνια
καὶ σὰν ἔφτανε ἡ ὥρα γιὰ τ' ἀγύρι-
στο ταξίδι δίπλα τοὺς ἄφηναν τὴ
στερνὴν ἀνάσα. Καλοὶ γιὰ κακοὶ —
δράκοι γιὰ ντιβετσκάδες—εἶναι ἓνα
κομμάτι ἀπὸ μᾶς τοὺς ἴδιους καὶ γι'
αὐτόνο δὲ γίνεται νὰ τοὺς ἀπαρνη-
θοῦμε ποτές — ποιὸς ἀρνήθηκε τὸν
ἑαυτό του;

Μὰ φέτος ὅμως τὰ πράματα ἄλ-
λαξαν γιὰ μένα. Νητριέμαι νὰ τὸ
μολογήσω καὶ στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό
μου ἀκόμα, αὐτήνη εἶναι ὅμως ἡ
πάσα ἀλήθεια. Καὶ αὐτήνη δημιούρ-

γησε τὰ σημερινὰ καὶ κάμποσα ἄλλα ἀκόμα. Οὐλα μέσα μου γκρεμίστηκαν, τ' ἀπάνω ἦρθαν κάτω καί, παραζαλισμένος μου φαίνεται σὰ νὰ παραπατάω. Καὶ τοῦτο γιατί ἀναγκάστηκα νὰ παρατήσω τὸ δρόμο πού οὐλα τὰ χρόνια ἀκλούθαγα, καὶ πού καλὰ ξέρω, καὶ νὰ πᾶρω ἄλλον, καινούργιο, πού οὔτε ἐγὼ οὔτε κανένας ἀπ' τὴ φαμελιά μου ἔχει ματαπερπατημένο. Τούτην τὴ χρονιά δὲν θὰ πᾶμε στὰ χειμαδιὰ τοῦ γιαλοῦ, ὅπου καὶ οἱ πέτρες ἀκόμα μᾶς ξέρουν, ἀλλὰ θὰ τραθῆξουμε κατὰ τὴν ἄλλη μεριά, στὸν κάμπο μὲ τὸ μεγάλο ἐληῶνα, πού μοναχὰ περαστικοὶ ἔχουμε ἰδωμένο. Μοῦ τὸ γύρεψε γιὰ χάρη, λέει, οὐλὴ ἢ φαμελιά—γιοί, νυφάδες, ἀγγόνια—ἐνῶ στην οὐσία μου θάλαν τὸ μαχαίρι στὸ λαιμό. Ἀλλάζει ὁ κόσμος, πατέρα, μου εἶπαν, πεθαίνει ὁ παλῆς καὶ γεννιέται ἄλλος, καινούργιος. Καὶ ἀλλοίμονο σὲ κεῖνον πού δὲν τὸ βλέπει γιὰ ν' ἀκλουθήσει τὰ θήματά του, μοναχὸς καὶ πεταμένος σὲ μιὰν ἄκρη θὰ ξεμείνει. Οἱ περσότεροι τσοπαναρέοι ἀρχίνεψαν νὰ παρατᾶν τὶς ἐρημιές τοῦ θουνοῦ — τήρα τοὺς σαρακατσαναίους — καὶ πασκίζουν νὰ ριζοπιάσουν σὲ κάποιο χωριὸ γιὰ νὰ μποῦν σιγὰ - σιγὰ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους — στὴν κοινωνία. Τί ὀφελεῖ κι' ἂν ἀξαίνει καθημερινὰ τὸ θιὸς μας ἢ ἂν ἀποχτᾶμε τ' ὄνομα τοῦ θαρβάτου τσέλιγγα ἀφοῦ δὲ γευόμαστε κανένα ἀπ' τὰ καλὰ τῆς ζήσης; Καὶ τί θὰ μᾶς ἀπομείνει στὰ στερνὰ ὅξω ἀπ' τὴ μοναξιά, τὶς στερήσεις καὶ τὴν ἀποστασία; Νοιώσαμε ποτὲς

τὴ σκόλη καὶ τὴ γιορτή, ξεχωρίσαμε τὴ μέρα ἀπ' τὴ νύχτα, πλαγιάσαμε σὲ στῶμα μαλακὸ νὰ κοιμηθοῦμε ἀνέμελοι; Βρεθήκαμε ποτὲς μεσ' στὴν κοινωνία, συμμεριστήκαμε τὶς λύπες καὶ τὶς χαρὲς τῆς, νοήσαμε τοὺς καῦμους καὶ τὰ ντέρτια τῆς; Ἑρμοὶ καὶ μαγκούφηδες περνᾶμε ἄχαρα τὶς μέρες μας καὶ μοναχὰ μιὰ φορὰ τὸ χρόνο, τῆς Παναγιάς τῆς Ἑλαφιώτισσας, βλέπουμε κόσμο στὸ πανηγύρι τῆς καὶ ξεδίνουμε. Ἄντες καὶ μιὰ δεύτερη, τὴ Λαμπρή, ἅμα θέβαια συνταιριᾶσει μὲ τὸ φευγιό μας γιὰ τὸ θουνό — ζωὴ τὴ λὲς αὐτήν; Σκεφτήκαμε, λοιπόν, ν' ἀλλάξουμε, φέτο, δρόμο καὶ νὰ πᾶμε στὸν κάμπο μὲ τὸν ἐληῶνα, ὅπου τὰ χωριά εἶναι μεγαλύτερα, καὶ νὰ ζυγώσουμε στὴ μοναδικὴ πολιτεία τῆς γούρνας μας. Πολὺς εἶναι ὁ κόσμος πού ζεῖ καὶ διαβαίνει στὸν ἡμερο τόπο τοῦ ἐληῶνα καὶ κάμποσες οἱ εὐκολίες ἀκόμα καὶ γιὰ τοὺς ξωμάχους. Θὰ πιάσουμε γνώρα μὲ τοὺς χωραῖτες, θὰ μάθουμε τὰ χούγια καὶ τὶς συνήθειες τους, θὰ πάψουμε νὰ στεκόμαστε στὴν ἄκρη μὲ τὸ φόβο καὶ τὸ συμμάζεμα τοῦ θλάχου. Κοντολογίς, σιγὰ - σιγὰ θὰ γίνουμε καὶ μεῖς ἀνθρώποι ἀντὶς γιὰ μονιάδες μονόχνωτοι πού εἴμαστε σήμερα. Αὐτάνα μοῦ εἶπαν οὐλοι — ἀκόμα καὶ ἡ γρηά μου συμφώνησε — καὶ πρόστεσαν πὼς ἔχουν παρμένη τὴν ἀπόφασή τους καὶ πίσω δὲν κάβουν.

Ἐγὼ, ὅπως καταλαβαίνεις, ἔπεσα ἀπ' τὰ σύννεφα. Τὰ λόγια τους, πρῶτα - πρῶτα, μὲ φαρμάκωσαν

γιατί δείχνουν πώς τίποτας ἀπ' ὅσα τοὺς δασκάλευα δὲ χώνεψαν καὶ πὼς δὲν ἐκτιμῆσαν, οὔτε σεβαστήκαν, αὐτάνα πού τοὺς δῶκαν τὴν ἀνάκαρτα νὰ κρένουν καὶ ν' ἀποφασίζουν — τὸ κοπάδι καὶ τὸ θουνό. Καὶ ὕστερα ἡ ψυχὴ μου κλώτσησε— καὶ ἀκόμα κλωτσάει—γιατί κάτι τις μέσα μου μοῦ λέει πὼς αὐτόνο εἶναι ἡ ἀρχή, πού, γρήγορα γιὰ ἀργὰ — θὰ φέρει καὶ τὸ τέλος — τὴν καταστροφή. Δὲν ἔχω τίποτας χειροπιαστό ψυχανεμίζουμε ὅμως, καὶ δὲ γελιέμαι εὐκόλα, πὼς ἡ τσοπανικὴ πνέει τὰ ὀλοίσθια—σβύνει. Καὶ μαζί μ' αὐτήνη πεθαίνουν οἱ παλαιοὶ θεοὶ καὶ χάνεται ἡ ἐποχὴ τους. Τὸ στερνοπαίδι μου, γιὰ παράδειγμα, πού ὡς πρὶν λίγο καιρὸ ἦταν ὁ ἄλλου καλλίτερος φίλος τοῦ θουνοῦ καὶ τοῦ κοπαδιοῦ τώρα ἀρχίνεψε νὰ μοῦ τὰ γυρίζει.

Τὴν ἀνοιξὴ πού γύρευε κάτι τραγιά πού μᾶς εἶχαν κλέψει εἶδε πὼς ζοῦν στὰ μέρη τοῦ ἐλῆωνα, εἶδε μοῦ φαίνεται, καὶ μιὰ καμπίσια μὲ χωράφια καὶ ἐλῆες καὶ ἀπὸ τότες δὲν ἀρωτάει γιὰ τίποτας ἄλλο παρά γιὰ τὴ τέχνη τοῦ ζευγαῖ. Αὐτόνον τὸν ξέγραψα ἀπὸ τσοπάνη ὅπως ξέγραψα ἀκόμα καὶ τὰ κούτσικα — τ' ἀγγόνια μου, ντὲ — πού καὶ αὐτάνα πᾶψαν νὰ νοιάζονται γιὰ τὸ κονάκι καὶ τὸ ρουμάνι καὶ δὲν κρένουν παρά γιὰ γράμματα καὶ σκολεϊά. Ξέγραψε, ὅμως, τοῦτον, ξέγραψε κεῖνον τί θ' ἀπομείνει στὸ τέλος; Τρεῖς καὶ ὁ κούκος, τὸ βλέπω, ὅπως ἀκόμα βλέπω ὅτι σύντομα οἱ στάνες θὰ ρημάξουν καὶ τὰ στοιχειὰ τοῦ θουνοῦ θὰ βουβαθοῦν, γίνεται ὅμως νὰ σταθῶ ἐμπόδιο σ' ὅ,τι

κεῖνοι θεωροῦν πρόοδο καὶ νὰ ψυχραθῶ μὲ τόσους νοματαίους — οὔλο σχεδόν τὸ αἷμα μου, πού στὸ κάτω - κάτω δὲν ἔχουν καὶ ντίπ ἄδικο; Καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, τί θὰ θγεῖ, ἀναρωτήθηκα, ἂν πατήσω ποδᾶρι; Σταμάτησε τάχα, ποτὲς ὁ ἥλιος νὰ τραβάει γιὰ τὴ δύση καὶ τὸ φεγγάρι γιὰ τὴ χάση του; Καὶ ὅπως δὲν μᾶς μένει παρὰ νὰ καρτερᾶμε τὴν ἀνατολὴ κείνου ταχιά — ἂν ἔρθει — γιὰ τὴ γιόμιση τούτου — ἂν φανεῖ — ἔτσι καὶ γιὰ τὰ δικά μου, ἅς κάμω ὑπομονή, εἶπα, καὶ βλέπουμε. "Ἐκαμα, λοιπόν, στὴν ἀρχὴ τὸ δύσκολο γιὰ νὰ μὴν πάρουν ἀέρα καὶ ζητᾶν οὔλο καὶ περισσότερα, στὸ ὕστερο ὅμως, ἅς δοκιμάσουμε, τοὺς εἶπα, καὶ ἔχει ὁ Θεός.

Κατηφόρισα, μάλιστα, ὁ ἴδιος καὶ ἔκλεισα λιθάδι στὰ μοναστηριακά καὶ ἅς χρειάστηκε νὰ τὰ τσουγκρίξω γιὰ καλὰ μὲ κάτι περαχωρίτες τσοπαναρέους. Δὲν πῆγα γυρεύοντας, θέβαια, μὰ δὲ γινόταν καὶ ἄλλοιῳ — θᾶταν κακιὰ ἀρχή. Μὲ πῆραν, φαίνεται, γιὰ τσουτσέκι καὶ πασκίσαν νὰ μὲ βγάλουν ἀπ' τὴ μέση μὲ τὶς φοβέρες γιὰ νὰ μείνει σ' αὐτήνους μὲρ παρᾶ. Εἶναι δικό μας ἀπὸ παλιὰ, κορδώνονταν, καὶ ἄλλον νὰ πατήσῃ μέσα δὲν ἀφήνουμε — τέσερα ἀδέρφια εἴμαστε, τέσερα λιοντάρια.

Ἀφοῦ θγῆκε στὴ δημοπρασία ὁποιος θέλει τὸ θαράει, ἀντεῖπα γώ, ἐξ ἄλλου αὐτόνο εἶναι τὸ δίκιο καὶ τὸ σωστό. Κεῖνοι ὅμως τράβαγαν τὸ σκοινὶ — ἅμα τὸ θαρέσεις θάχεις νὰ κάμεις μαζί μας καὶ σὺ καὶ τὰ

ζωντανά σου. Καί γιά τὸ δίκιο ἢ τ' ἄδικο τὰ παράπονά σου στὸ δήμαρχο. Θὰ τὸ θαρέσω, ἀρπάχτηκα καὶ γὼ τότες, καὶ ἅμα τὸ πάρω ὁποιανοῦ κερατᾶ τοῦ κοτάει ἄς κοπιάσει. Καὶ ὅσο γιά τὸ δήμαρχο νὰ μὴν γνοιάζεστε γιατί τὸν σέρνω πάντοτες στὸ σελάχι.

“Υστερα ἀπ’ αὐτάνα βάλαν νερό στὸ κρασί τους καὶ γύρισαν φύλλο — καλὰ, ντέ, δὲν εἶπαμε κι’ ἔτσι — ποιός ὅμως μπορεῖ νὰ δώκει μπέσα στὰ λόγια τους τέτοιοι ποῦναι; Γι’ αὐτόνο ἄλλαξα σκέδια καὶ ἀποφάσισαν νὰ κατηφορίσουμε οὐλοὶ ἀντάμα — κοπάδια, ἀλογομούλαρα, φαμελιά. “Ἐτσι θὰ κάμουμε μπούγιο καὶ θὰ δοῦν πὼς εἴμαστε φαμελιά τρανὴ καὶ τσελιγγάδες πιασμένοι, ὄχι τίποτας μισακαρέοι μπιστικοὶ ποὺ δὲν ἔχουν βραδιᾶς ὕπνο — οὔτε ψυχὴ γιὰ ντράβαλα. Δὲ βλέπω ὅμως διάθεση γιὰ ξεκίνημα ἀπὸ κανέναν — τοὺς τρομάζει, φαίνεται τώρα, ὁ δρόμος ποὺ οἱ ἴδιοι διάλεξαν — καὶ γι’ αὐτόνο εἶπα νὰ πάρω σβάρνα τὰ γρέκια καὶ νὰ τοὺς πῶ ὅτι σὲ τρεῖς μέρες κατηφορίζουμε — κεφαλή ἐγὼ καὶ ἀπὸ κοντὰ αὐτῆνοι. “Ἐλα ὅμως, ποὺ ἡ καρδιὰ λέει ἄλλα — δὲ γίνεται ν’ ἀπαρνηθεῖ ὅσα ἀγάπησε — καὶ ἡ ἀγκοῦσα μούκοψε τὰ ἥπατα καὶ δὲ μπορῶ...».

— «Πατέρα, τί κάνεις αὐτοῦ;» ἄκουσε ξαφνικὰ τὴ φωνὴ τοῦ μεγάλου γιοῦ του ποῦφτανε ἀπὸ πέρα. «Εἶσαι καλὰ;» ματαρώτησε ἀνήσυχος.

— «Καλὰ εἶμαι, ὁρὲ γιέ μου», ἀποκρίθηκε ἄχνὰ ὁ μπάρμπα Ντούλας καὶ σηκώθηκε ἀπάνω. «Νὰ κανονίσουμε τὸ φευγιό μας ἐρχόμουν καὶ στάθηκα μιὰ στιγμούλα νὰ ξανασάνω γιατί αὐτήνη ἢ ἀνηφόρα μὲ γονάτισε».

— «Γονάτισε ὁ θράχος, πατέρα! Τὰ πρῶτα σου τάχα γιὰ τὰ δεύτερα εἶναι — πὼς τῶποθες;» ἀπόρησε κεῖνος. Μὰ βλέποντας τὸ τραβηγμένο μοῦτρο καὶ τὴ θολὴ ματιὰ του «μπᾶς ὅμως καὶ δὲν εἶναι ἡ ἀνηφόρα μὰ ἡ ἀπόφασή μας — μίλα καθαρά» συμπλήρωσε μισοταραγμένος καὶ μισοσαστισμένος γιατί καὶ κεῖνον, φαίνεται, παρόμοιες σκέψεις τὸν βασάνιζαν.

— «Μίλησα, ὁρὲ» ἀποκρίθηκε ξερά ὁ γέρο-τσέλιγγας. «Καὶ τὸ ποτάμι, μάθετο, σὰν κινήσει πίσω πιά δὲν κάνει — ἄντες, πᾶμε».

Καὶ μὲ βῆμα ἀργὸ καὶ θαρὺ πήραν τὸ δρόμο σκυφτοὶ καὶ ἀμίλητοι λὲς καὶ ἀκλόυθαγαν ξόδι.

Πραγματικά, ἦταν τὸ ξόδι τῶν παληῶν θεῶν.

Συμπατριώτη

Μὴ δεχτεῖς νὰ καταστραφεῖ, γιὰ χάρη ἑνὸς ξενόφερτου ἐθίμου, οὔτε τὸ πιὸ μικρὸ δέντρο.

Τὰ θουνά μας, καὶ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, τὰ ἔχουμε ἀπόλυτη ἀνάγκη — δὲν μᾶς περισσεύουν.

Ο ΑΪ - ΛΙΑΣ

Γ. ΜΠ.

Καλοκαίρι τοῦ 1920. Ὁ μπάρμπα Ἀντρέας, ἕνας γέρος ἐξηντάρης μὲ γένεια ξανθιά καὶ ἄθῳα γαλανὰ μάτια ποὺ τὸν ἔλεγαν Ἀλογάρη γιατί εἶχε καμμιὰ τριανταριά ἄλογα, εἶχε τελειώσει τὸ ἀλώνισμα τῶν σταριῶν στὰ χωριά καὶ τώρα ἔβασκε τὰ ζωντανὰ του στὶς πλαγιές τοῦ Παρνασσοῦ στὴ θέση Κρόκι.

Ἐγώ, παιδόπουλο τότε, ἄγουρο ἕως 16 ἐτῶν, τὸν βοηθοῦσα κάθε καλοκαίρι στὴ βοσκή τῶν ἀλόγων στὶς λάκες τοῦ Παρνασσοῦ. ὦ!! πόσο μοῦ ἄρεσε νὰ τρέχω πίσω τους μὲ τὸ καμουτσί φωνάζοντας : ντέ κοκκίνη, οὐ ψαρή ἢ νὰ κυνηγῶ ὀρτύκια στὰ κέδρα καὶ νὰ πιάνω τουρκοποῦλες μὲ τίς ξόθεργες.

Τὸν ἀγαποῦσα τὸν μπάρμπ' Ἀντρέα. Ἦταν καλοσυνάτος καὶ θεοφοβούμενος καὶ ὅλο μὲ συμβούλευε — τήρα μωρὲ ζωντόβολο μὴν ἀφήσεις τὰ ἄλογα νὰ περάσουν τὰ σύνορα τῆς ράχης καὶ μποῦν στὸ Καλογερίκο, τὸ Αἰ-Λιάτικο, γιατί θὰ μᾶς ζουρλάνει ὁ Ἅγιος. Καὶ ἐγὼ τοῦ ἔλεγα: καλὰ μπάρμπα.

Πιο κάτω, πρὸς τὰ δυτικά, σ' ἕνα μικρὸ πλάτωμα, ποὺ δεσπόζει στὸν κάμπο τῆς Ἀμφισσας, εἶναι χτισμένο τὸ Μοναστήρι τοῦ Αἰ-Λιά. Πλούσιο καὶ μεγάλο μοναστήρι χτισμένο πρὶν αἰῶνες εἶχε καμμιὰ εἰκοσαριά καλογέρους, κοπέλια, ὑποτακτικούς καὶ χιλιάδες γιδοπρόβατα. Κάθε χρόνο στὴ μνήμη του χιλιάδες

προσκυνητὲς ἀνεβαίνουνε κεῖ πάνω γιατί εἶναι, ὅπως λένε, θαυματουργός.

Τὰ θράδουα, μὲ τὸ ἡλιοθασίλεμα, ἔφτανε ὡς ψηλὰ στὶς πλαγιές ὁ γλυκὸς ἦχος τῶν σημαντρῶν του ντίν, ντάν, ντίν, ντάν καὶ γέμιζε τὴ ψυχὴ μας μ' ἕνα γλυκὸ συναίσθημα — ὁ Ἅγιος ξαγρυπνᾷ γιὰ μᾶς. Ὅταν δὲν μᾶς ἔφερναν ζαῖρὲ ἀπὸ τὸ χωριὸ ὁ μπάρμπα Ἀντρέας μὲ ἔστελνε στὸ μοναστήρι, στὸν πάτερ Ἰωσήφ καὶ ἐκεῖνος μοῦ ἔδινε ζεστὰ σταρένια σομόνια, κρασί καὶ μαῦρες ἐλιές. Καὶ ὅταν, ἀνηφορίζοντας, ἔφταναν στὸ κονάκι, ὁ μπάρμπα Ἀντρέας δοκιμάζοντας τὸ καλογερίκο κόκκινο κρασί ἔψελνε τὴν πρώτη στροφὴ ἀπὸ τὸ τροπάριο τοῦ Ἀγίου «ὁ ἔνσαρκος ἄγγελος τῶν προφητῶν ἢ ΚΡΗΠΙΣ ΗΛΙΑΣ ὁ ἔνδοξος». Καὶ ὕστερα πέφταμε στὰ νόστιμα σομόνια καὶ δὲν χορταίναμε.

Στὴν περιοχὴ τοῦ Μοναστηριοῦ δὲν ἔμπαιναν γιὰ βοσκὴ ξένα κοπάδια καὶ ἄλογα. Ἦταν, ὅπως ἔλεγε ὁ ἡγούμενος Ἰγνάτιος, ἁμαρτία καὶ ὁ Ἅγιος, ποὺ φύλαγε τὰ κτήματά του, ἔδιωχνε τὰ ξένα κοπάδια ποὺ ἔμπαιναν στὰ λιθάδια τοῦ κακὴν - κακῶς.

Ἐνα θράδου, εἶχε μπεῖ ὁ Δεκαπενταύγουστος, φάγαμε ἀποθραδὺς καὶ ξαπλώσαμε μὲ τίς κάπες μας κάτω ἀπὸ τὰ μεγάλα κέδρα γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε. Τὰ ἄλογα ἔβοσκαν πά-

ρα κάτω και άκούγαμε τὰ κουδουνίσματά τους και τὰ γαυγίσματα του σκύλου μας του Βελή. Ήταν άστροφεγγιά και ψηλά από τὰ έλλατα έρχόταν δροσερό τὸ άγέρι και μου χείδευε τὸ πρόσωπο. Ω!! τί γλυκειά, τί μαγεμένη νύχτα ήταν αυτή; Γλυκειά νάρκη μ' έπερνε σιγά - σιγά όταν δίπλα μου άκούω τή φωνή του μάρμπα Άντρέα που μου έλεγε: ν' άγροικās τὰ άλογα και πρόσεχε μὴ μπούν στο καλογερικό. Έγώ θά τὸν πάρω καμμιά ώρα, τὰ μάτια σου τέσσερα, τ' άκούς;» «Καλά μάρμπα» του άποκρίθηκα έγώ, «κοιμήσου έσύ και έγώ ξαγρυπνώ, έννοια σου». Και σέ λίγο τὸν άκουσα δίπλα μου νά ροχαλίζει μακάρια.

Άνασηκώθηκα λίγο, είδα τὰ άλογα που βοσκοῦσαν παρακάτω, ήλθε και ὁ Βελής δίπλα μου και μου έγλυφε τὰ χέρια. «Όλα ήταν ήσυχα και γαλήνια. Ξάπλωσα κάπου και για νά μὴν κοιμηθῶ άρχισα νά μετρώ τ'άστέρια.» Ένα, δύο, δέκα είκοσι, μὰ στο ύστερο τὰ μπερδευα και ξανάρχιζα από τήν άρχή. Τὰ βλέφαρά μου σιγά - σιγά θάραιναν και κάποια στιγμή έκλεισα τὰ μάτια και άποκοιμήθηκα. Πόσες ώρες δέν θυμάμαι, θυμάμαι όμως ὅτι ξύπνησα τρομαγμένος από τὰ ποδοβολητά τῶν άλόγων. Άνοίγω τὰ μάτια μου και ὦ! συμφορά μου! τί νά δῶ; Τὰ άλογα είχαν μπει στο Καλογερικό για νά βοσκήσουν, και τώρα έτρεχαν κατά δῶ φτερωμένα. Άπό κοντά, σάν ὀπτασία, βλέπω τήν άμαξα του Αϊ-Λιά, με τὰ άλογά της νά θγάζουν φλόγες από τὸ

στόμα τους, και τὸν «Άγιο, ὄρθιο, νά πλαταγίζει τὸ καμουσι στὸν άγέρα νά τὰ κυνηγάει. Και αὐτὰ ξετρεχαν, ξετρεχαν νά σωθοῦν, με τρελλὸ καλπασμὸ πρὸς τὸ μέρος που άρχίζει τὸ δάσος, για νά γλυτώσουν. Παναγιά μου τί εἶναι τοῦτο, ψιθύρισα τρομαγμένος, ένῶ ή άμαξα του Άγίου με μιὰ λάμψη σάν άστραπή πέρασε δίπλα μου και με άνάγκασε νά κλείσω τὰ μάτια μου.

Τήν ίδια στιγμή άκούω τὸν μάρμπα Άντρέα νά φωνάζει : «λυπήσουμε Άγιε δέν τάφησα έγώ τὰ άλογα, εκείνο τὸ καπερό θά κοιμήθηκε και μπήκανε μοναχά τους στα λειβάδια σου». Και τὸν άκουσα νά βογγάει άπελπισμένος ὦχ, ὦχ, ὦχ! «Όταν κάποτε άνοιξα τὰ μάτια μου τὰ άλογα είχαν χωθεῖ θαθειά στο δάσος ένῶ ή λάμψη τής άμαξας χανόταν πρὸς τὸ μέρος του Μοναστηριου. Σηκώθηκα και πήγα κοντά στὸν μάρμπα Άντρέα που ήταν μπρούμητα. Τὸν σήκωσα, προσπάθησα νά τὸν συνεφέρω μὰ εκείνος δέν έπαυε νά μουρμουρίζει: τί νύχτα κι' αυτή Θεέ μου, κάνοντας τὸ σταυρό του. «Γιατί τῶκανες αὐτὸ και μ' έβαλες νά τσακωθῶ με τὸν «Άγιο, γιατί μου τὸ έκανες» και ξέσπασε σέ λυγμούς.

Τὸ θράδυ εκείνο από τὰ γύρω βουνά οἱ βοσκοί και οἱ βουκόλοι άκούγοντας τὸ σάλαγο από τὸ ποδοβολητὸ τῶν άλόγων και τής άμαξας, που ὅπως έλεγαν, τὰ άλογά της πετοῦσαν σπίθες ὅπου πατοῦσαν και θλεποντας μακρά τήν άμαξα νά χάνεται στο μέρος του μοναστηριου, σταυροκοπήθηκαν και

εἶπαν πὼς κάτι τὸ θαυμαστὸ ἔγινε τῇ νύχτᾳ ἐκείνῃ.

Ἀπλοῖκοι ὅπως ἦταν κατέβηκαν τὸ πρωῒ στὴν καλύβᾳ μας γιὰ νὰ μάθουν τί ἔγινε. Καὶ ὁ μπάρμπα Ἀντρέας, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα, τοὺς διηγήθηκε τί συνέβη, πὼς τὰ ἄλογα μπῆκαν στὸ καλογερίκι, πὼς ὁ Ἀγίος ἀγρίεψε καὶ τὰ κυνήγησε, πὼς τὸν ἄρχιζε στὶς θουρδουλιές, ποὺ δὲν θυμᾶται πόσες ἔφαγε. Καὶ ὕστερα ἀπὸ κάποιο συλλογισμό εἶπε: «Θὰ πᾶμε νὰ τὸν θροῦμε καὶ θὰ συμφιλιωθῶ μαζί του γιὰ νὰ μὴν μπλέξω στὰ καταραμένα τὰ Δικαστήρια. Ἐμπρὸς πᾶμε στὸ Μοναστήρι νὰ τὸν θροῦμε». Καὶ ξεκινήσαμε καμμιὰ δεκαριά νομάτοι. Φτάσαμε στὸ Μοναστήρι, μπήκαμε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ ὁ μπάρμπα Ἀντρέας, ἀφοῦ ἔφερε ἕνα γύρω τὴ ματιὰ του, στάθηκε μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου καὶ φώναξε μὲ τὴν τραχιὰ φωνή του: «Αὐτὸς εἶναι, ποὺ μοῦ ἔδωσε τὶς θουρδουλιές, τὸν γνωρίζω. Δὲν τοῦ θαστῶ κακία, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς νὰ μὴν μὲ πᾶει στὰ δικαστήρια, δὲν ἔφταιγα ἐγὼ ἀλλὰ αὐτὸ τὸ ζωντόβολο» καὶ ἔδειξε ἐμένα, «εἶναι ὁ φταίχτης».

Ἐπεσε στὰ γόνατα, τὸν προσκύνῃ καὶ τοῦ δήλωσε ὅτι ποτὲ πιά δὲν θὰ ἀφίσει τὰ ἄλογά του νὰ βο-

ἔχω καλὰ μαζύ σου, ἐσὺ τί λές;»

«Ἐγὼ Ἀγίε μου» τοῦ εἶπε, «μιά καὶ εἵμαστε γείτονες θέλω νὰ τὰ ἔχω καλὰ μαζύ σου, ἐσὺ τί λές;»

Καὶ τότε τὸ πρόσωπο τοῦ Ἀγίου φάνηκε σὰ νὰ φωτίστηκε ἀπὸ ἱκανοποίηση καὶ ἕνα χαμόγελο συγκατάβασης ἡμέρειπε τὸ πρόσωπό του. Ἔτσι συμφιλιώθηκαν ὁ Ἀἰ-Λιάς καὶ ὁ μπάρμπα Ἀντρέας ὁ Ἀλογάρης.

Παλιὰ ἀξέχαστα χρόνια ποὺ οἱ Ἀγιοὶ προστάτευαν τὸ θίός τους, κουβέντιαζαν μὲ τοὺς ἄκακους καὶ ἀγαθοὺς ἀνθρώπους καὶ διευθετοῦσαν φιλικὰ τὶς διαφορὲς τους — τὰ συμφωνοῦσαν.

Πέρασαν χρόνια, γέρασα, ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά μου μὰ κάθε χρόνο στὶς 20 τοῦ Ἰούλη πηγαίνω στὴ μνήμη του γιὰ νὰ προσκυνήσω τὴ θαυματουργὴ εἰκόνα τοῦ Ἀγίου — παλιὸς γνωριμὸς ἐξάλλου. Ἀνὰθω μιά λαμπάδα καὶ ἀτενίζοντας τὴν εἰκόνα μὲ τὴν ἁμαξα καὶ τὰ ἄλογα, φέρνω στὸ νοῦ μου, σὰν σὲ ὄνειρο, τὸ συχωρεμένο μπάρμπα Ἀντρέα τὸν Ἀλογάρη καὶ τὴ συμφιλίωσή του, ὅπως τὴν ἔλεγε, μὲ τὸν Ἀγίο.

Παλιά, ξέγνοιαστα καὶ εὐτυχισμένα χρόνια στὰ βουνὰ καὶ στὰ λαγκάδια ποτὲ δὲν σᾶς ξεχνῶ.

Μᾶς εἶναι εὐπρόσδεκτες τόσο οἱ συνεργασίες σὲ θέματα ποὺ ἐξυπηρετοῦν τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας, ὅσο καὶ ἡ διατύπωση ὁποιασδήποτε κριτικῆς, οἱ ὑποδείξεις σας γιὰ τὶς ἐλλείψεις μας καὶ γενικὰ ὅ,τι μπορεῖ νὰ συμβάλει στὴν καλλιτέρευση τοῦ περιοδικοῦ μας.

Ο ΒΙΓΛΑΤΟΡΑΣ

(Λησμονημένοι αρχαιολογικοί χώροι στη Δωρίδα...).

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ

Στὸ ἔμπα τῆς Φωκίδας ἀπ' τὰ δυτικὰ τὸν βλέπεις. Στέκεται ἀσάλευτος, μεσοῦρανος. Μὲ τὸ πλατύ του κούτελο νὰ τὸ ψήνει ὁ ἥλιος, καθὼς ἔχει τὸ πρόσωπο στραμμένο πρὸς τὴν ἀνατολή. Πρὸς τὰ κεῖ καὶ τὸ μακρὺ κορμί του, σωστὸς ἐξουσιαστής ὅλης τῆς πεδινῆς Δωρίδας.

Καὶ τ' ἀνάκλιντρο;

Στρογγυλό, δάφνινο στεφάνι. Παχύ, ἀνοιχτὸ στὸ νοτιά. Στέρια στηριγμένο στὴ γῇ μὲ τὶς ἄκρες θαλασσόθρεχτες, ψηλὸ γαιόφραγμα ἀνάμεσα σὲ πεδιάδα καὶ κοιλάδα, ποτάμι καὶ θάλασσα.

Γερότοπος μὲ περισσὴ τὴ γνώση καὶ πλῆθος θύμισες...

Ἔτσι κυριαρχικὰ ποὺ αἰσθάνεσαι τὴν παρουσία του στὸ κοντινὸ πέρασμα ἀπ' τὴν ἐθνικὴ ὁδὸ Ναυπάκτου — Ἰτέας, τολμᾶς μιὰ ἐπίσκεψη... Τ' ἀνέθασμα στὸ ὕψωμα τοῦ «Παλιόκαστρου» ἢ ὅπως τὸ θέλουν ἄλλοι στὸ «Γύρο» τοῦ Εὐπαλίου, εἶναι ὁμαλὸ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴ πλευρά : Χωράφια καλλιεργούμενα, λιόδεντρα. Πιο πάνω ἄσφάκες, πουρνάρια, κοντοπούρνια, ἀγκουρτσιές.

Ὁ τόπος ὅμως, σπαρμένος μὲ συμπαγῇ κεραμίδια, σπασμένα καὶ σκόρπια κεραμόχρωμα ἀγγεῖα, δουλεμένες πέτρες.

Δυὸ ξέχωρα ἀπομεινάρια παλιοῦ τεύχους, ὕψους δυὸ μέτρων κι' ἀρκετοῦ μήκους, σοῦ ὑπενθυμίζουν, ὅτι κάπου ἐδῶ ἦταν τὸ ἐξωτερικὸ περιτείχισμα τῆς ἀρχαίας Λοκρικῆς πόλης μὲ τὴν παράδοση στὸν ἀθλητισμὸ κι ἰδιαίτερα στὴν πάλη, τοῦ ἀρχαίου Εὐπαλίου.

Περνώντας αὐτὰ τὰ πρῶτα ἀρχαῖα μνημεῖα μὲ τὴ μαστορεμένη τειχοποιῖα τους, μπαίνει σὲ χῶρο μεγάλο, γεμᾶτο δουλεμένα λιθάρια μαζεμένα σὲ μάντρες κι ἀρμακάδες μὲ φανερά τὰ σημάδια τῆς χρήσης τους. Σκοντάφτεις στὸ κεραμιδαριό...

Τὸ δεῦτερο ἐσωτερικὸ τεῖχος προβάλλει στὸ σήκωμα τῆς γῆς σὲ λίγες δεκάδες θήματα.

Ἡ περιτειχισμένη εἴσοδος ὁδηγεῖ στὸ χῶρο τῆς κύριας πόλης. Ἀπ' ἐδῶ διακρίνεται καὶ τὸ περιμετρικὸ τεῖχος, ποὺ ἀνεβαίνει ψηλὰ ψηλότερα καὶ δένει γύρω τὴν κορυφή, σὰ στεφάνι βαρελίου σφίχτοδεμένο.

Διακρίνονται σὲ περιμετρικὸ μήκος χιλίων πεντακοσίων θημάτων δυὸ, τρεῖς καὶ τέσσερες σειρὲς καλοχτισμένων, πελεκημένων ὀγκολίθων. Αὐτὸ τὸ μακρὺ καὶ φαρδὺ τρία μέτρα τεῖχος προστάτευε μιὰν ἔκταση ὀγδόντα περίπου στρεμμά-

των κι ἐδῶ θὰ πρέπει νὰ ὑπῆρχαν τ' ἀξιοθέατα τῆς πόλης, ἐκτὸς θέβαια ἀπὸ τῆ μικρῆ ἀκρόπολη μὲ τὸ δικό της τεῖχος στὸ ψηλότερο μέρος τῆς τοποθεσίας, ὅπου τώρα βρίσκεται τὸ «τριγωνομετρικὸ» τῆς γεωγραφικῆς ὑπηρεσίας στρατοῦ.

Στὸ τεῖχος τῆς κορυφῆς διακρίνονται ἀκόμα οἱ θέσεις ἀπὸ τὰ παρατηρητήρια - βίγλες ἢ προμαχώνες τοῦ κάστρου, σὲ ἐπικαίρα σημεία τοποθετημένες, ἢ θέση τῆς μεγάλης δεξαμενῆς τοῦ νεροῦ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ πολλὲς κατασκευὲς κάτω ἀπὸ ἀρμακάδες...

Στὴ διαλυμένη ἀκρόπολη στέκεται πάντα ὁ «Βιγλάτορας». Θυμᾶται. Νοσταλγεῖ. Κλαίει. Περιμένει ἐλπίζοντας, ἐνῶ ἀγναντεύει: Ἀνατολικά, τὸ μεγάλο πλάτος τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ κάπου στὰ θαμπὰ πρὸς τὰ κεῖ κι ἡ Κόρινθος.

Λίγο ψηλότερα οἱ νότιες πλαγιὲς τοῦ Τρίκορφου μὲ τὶς ἀπότομες βουτιὲς τους στὴ θάλασσα. Τὰ σημερινὰ χωριά Καλλιθέα, Δαφνοχώρι, Ἑλαία, Πύργος, Κλήματα, Πηγὴ, Κούκουρα, Μαγούλα, Εὐπάλιο. Τὰ σκόρπια λείψανα τῶν ἀρχαίων πόλεων Οἰνεώνας καὶ Ποτιδάνειας, ποὺ δὲν ξέφυγαν ἀπὸ τὴ μανία τοῦ Πελοποννησιακοῦ. Ἔτσι, ὅπως διαβάζουμε στὸ Θουκυδίδη, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Δημοσθένης στὰ 426 π.Χ. κατέστρεψε τὴν Ποτιδάνεια καὶ τὴν ἴδια τύχη εἶχαν λίγο ἀργότερα ἡ Οἰνεώνα καὶ τὸ Εὐπάλιο ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες.

Ἀπὸ τὸ θόρειο προμαχῶνα ἀγναντεύει τὰ βουνὰ τῆς «Βαρνάκοθας», τὴ φαλακρὴ «Παπαδιά» καὶ τὶς ἄπειρες Ναυπακτιακὲς βουνο-

κορφές. Ἀκόμα κατασκοπεύει τὰ χωριά: Κάμπο, Φιλοθέη, Δροσάτο, Πευκάκι, Γρηγορίτικα. Τὸ πανοραμικὸ Τρίκορφο. Τὸ «σπίτι» τῶν Κομνηνῶν αὐτοκρατόρων, τὸ βυζαντινὸ ἐκκλησάκι τ' Ἀϊ-Γιάννη.

Δυτικὰ εἶναι τὸ Καστράκι. Ἡ γέφυρα τοῦ Μόρνου, πολλὰ χωριά τῆς Ναυπακτίας κι οἱ ἱστορικὲς πόλεις Ναύπακτος, Πολύκρειο, Ἀντίρριο. Ὅλη ὁμως ἡ ὁμορφιὰ βρίσκεται νότια: Ὁ «Βιγλάτορας», ὁ λόφος τοῦ κάστρου, κατεβαίνει ἀπότομα. Στὰ πόδια του ἦταν τὸ λιμάνι του κι ἡ ἀρχαία παραλιακὴ πόλη Ἐρυθρές.

Ἀπομεινάρια τοῦ παλιοῦ δρόμου σκαμμένα στὸ θράχο δείχνουν τὴν ἐπικοινωνία πόλης καὶ λιμανιοῦ. Κι ἀκόμα, ἀπομεινάρια τοῦ λιμανιοῦ μὲ τοὺς μεγάλους κρίκους στὰ μουράγια μιᾶνε γιὰ καράβια, ἐμπορεύματα καὶ κόσμο ταξιδιάρη... Ἡ ἱστορικὴ γνώση τῆς μακρινῆς ἐκείνης ἐποχῆς καὶ τῆς ὅλης γύρω περιοχῆς μποροῦν νὰ βοηθήσουν ἐδῶ στὸ σχηματισμὸ τῆς φανταστικῆς εἰκόνας τοῦ εὐρύχωρου καὶ ἀσφαλισμένου λιμανιοῦ τῆς περιοχῆς στ' ἀρχαία χρόνια.

Σήμερα ὅλα εἶναι ἐπιχωματωμένα καὶ μόνο ἡ «Σούδα», φιδίσια θγαίνει στὴ θάλασσα, κοντὰ στὸν κάθο Κόκκινο, ἀφοῦ ὑδρεύσει χωρὶὰ ὀλόκληρα καὶ ποτίσει στρέμματα εὐφορῆς γῆς...

Πέρα ὁμως ἀπ' τὸ χωμένο λιμάνι τῆς ἀρχαίας ἐποχῆς, ξαπλώνεται κυριολεκτικὰ στὰ πόδια τοῦ παρατηρητῆ τ' ἄλλο ἔργο τῆς φύσης, τῆς δουλειᾶς τῶν ποταμιῶν Μόρνου καὶ Μαντήλως: Ὁ μοναδικὸς σὲ ὁμορ-

φιά καὶ πλοῦτο Δωρικὸς κάμπος
τοῦ Μόρνου μὲ τὰ χωριά του Λόγ-
γο, Χιλιαδοῦ, Μανάγουλη, Μαλά-
ματα.

Εἰκόνες μοναδικῆς ὁμορφιάς ἀ-
πὸ τὶς καλλιέργειες, τοὺς δενδρῶ-
νες, τὴ δαντελωτή, ἀμμουδερὴ ἀ-
κρογιαλιά.

Τὴν εἰκόνα τοῦ νότου πλουτίζουν
ὁ δυτικὸς Κορινθιακός, ὁ Πατραϊ-
κός τ' ἀκρογιαλία τοῦ βορειο-δυτι-
κοῦ Μωριᾶ, μὲ τὶς ἀρχαῖες πόλεις
Ἑλίκη καὶ Ρίο καὶ τὶς σύγχρονες
πόλεις καὶ χωριά ἀπὸ Ξυλόκαστρο
μέχρι Πάτρα, ὁ Ἄραξος καὶ ἡ Ζά-
κυνθος στὸ θάθος...

Κι εἶναι ὁ «Βιγλάτορας», θαρρεῖς
ἀπὸ τὴ θέση καὶ τὸ ὕψος του κυρί-
αρχος σ' ὅλα τοῦτα.

Ὑπαίθριο σχολεῖο γιὰ γῆ καὶ θά-

λασσα, ποτάμια καὶ θαλτότοπους,
κοιλάδες καὶ κάμπους, κόλπους,
νησιά, προϊόντα γῆς καὶ ἀνθρώπι-
να ἔργα ὅλων τῶν ἐποχῶν.

Δάσκαλος σημαντικῆς ἐλληνικῆς
ἱστορίας ἀπὸ τὴ γύρω περιοχὴ, ἀρ-
χαιολογίας, τέχνης κι ἐπιστήμης.

Γι' αὐτὸ καρτερεῖ ἐλπίζοντας:

—Γιὰ κάποιο ἐνδιαφέρον ἀνθρώ-
πων μπροστάρηδων.

—Γιὰ δράση ὀργανώσεων δου-
λειᾶς.

—Κρατικῆς φροντίδας, γιὰ ἀπο-
κάλυψη καὶ ἀξιοποίηση τῶν μυστι-
κῶν του.

Ὁ «Βιγλάτορας» εἶναι τόπος ἀρ-
χαιολογικὸς μὲ μοναδικὴ θέα. Εἶ-
ναι γῆς πατρικῆ.

Γιὰ τὴν ἀγάπη ποὺ τῆς ὀφείλουμε
ὑπόσχεται πολλὰ καὶ καλὰ.

ΤΑ ΦΩΤΑ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελ. 8/1016)
θὰ δώσει κέρματα στὸν μεγάλο
γυιό, ὁ ὁποῖος θὰ πάει νὰ ἀσημώ-
σει τὰ θαρέλια μὲ τὸ κρασί.

Τὸ ἀσήμωμα γίνεται μὲ τὸν πα-
ρακάτω τρόπο. Βάζουμε τὸ κέρμα
πάνω στὸ καπάκι τοῦ θαρελιοῦ ποὺ
εἶναι σκεπασμένο μὲ ρετσίνι καὶ κεῖ
μὲ τὴ βοήθεια τοῦ λύχνου τὸ κολ-
λάμε. Ἐπειτα θγάζουμε τὸν πύρο
τοῦ θαρελιοῦ καὶ πιάνουμε λίγο
κρασί. Τὸ ἴδιο κάνουμε γιὰ ὅλα τὰ
θαρέλια.

Τὰ δείγματα τοῦ κρασιοῦ φθά-
νουν στὸν πατέρα, ὁ ὁποῖος μὲ μυ-
σταγωγικὸ τρόπο τὰ δοκιμάζει...
καὶ ἀποφαίνεται : ...Ἄ! γαρυφα-
λᾶτο! Δυνατό! Τοῦτο θὰ τὸ ἀνοί-

ξουμε τῆς Παναγιᾶς... Ἄ! τριαν-
τάφυλλο! Τοῦτο θὰ ἀνοιχθεῖ τ' Ἄ-
ϊγιωργοῦ. Καὶ πάει λέγοντας μέ-
χρις ὅτου καθορισθεῖ ἡ σειρὰ προ-
τεραιότητος στὸ ἀνοιγμα τῶν θαρε-
λιῶν.

Ἀκολουθεῖ γερὸ φαγοπότι, ποὺ
κατὰ κανόνα ἀποτελεῖ τὸ πατσοκέ-
φαλο καὶ τὸ σπιτίσιο κρασί καὶ ὅλοι
εὐχονται καὶ τοῦ χρόνου!

Τὸ θράδου ἡ μητέρα θὰ φροντίσει
νὰ ἀδειᾷσει ὅλα τὰ δοχεῖα ποὺ ἔ-
χουν μέσα νερό, γιατί δὲν πρέπει
νὰ μείνει ὁ Ἄγιασμός γιὰ τὴν ἄλλη
μέρα.

...Ἄς μὴ ξεχνᾶμε. Ἡ γιορτὴ τε-
λείωσε.

ΠΑΛΗΑ ΠΑΙΔΙΚΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΜΦΙΣΣΗΣ

ΓΕΩΡΓ. Ν. ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Β'

10.— Τ ἄ ἄ γ ἄ λ μ α τ α

Παίζεται ἀπὸ μιᾶ ὁμάδα 5—10 κοριτσιῶν. Κληρώνεται ἓνα τὸ ὁποῖο μπαίνει «μέσα» μὲ ὅποιο τρόπο ἀποφασισθεῖ δηλαδὴ τὸ «πίπα-ντό», τὴν «κοντούλα» ἢ ὅποιο ἄλλο τρόπο καθορισμοῦ ὀρίσουν.

Αὐτὸ τὸ κορίτσι κλείνει τὰ μάτια του καὶ τὰ ἄλλα παίρνουν κάποια στάση πὺ νὰ μοιάζει μὲ κάποιο ἄγαλμα.

“Ὅταν τελειώσουν τότε αὐτὸ πὺ τὰ φυλάει ἀνοίγει τὰ μάτια του καὶ προσπαθεῖ νὰ θρεῖ ποιὸ ἄγαλμα μιμεῖται κάθε κορίτσι.

“Ὅταν τὸ κορίτσι πὺ τὰ φυλάει θρεῖ τὸ τί παριστάνει τὸ κάθε ἓνα ἀπὸ τ' ἄλλα τότε τὸ παιγνίδι τελειώνει καὶ ξαναρχίζει ἀπ' τὴν ἀρχὴ μὲ τὴν ἴδια διαδικασίᾳ.

11.— Μ π ε ρ λ ί ν α

Παίζεται τοῦτο τὸ παιγνίδι ἀπὸ ὁμάδα 5—10 κοριτσιῶν ἔξω στὴ γειτονιά.

“Ἐνα κορίτσι γίνεται ἡ Μπερλίνα. Τὰ ἄλλα ἀποτραβιοῦνται κάπου ἐκεῖ κοντὰ καὶ τὰ κάθε ἓνα θρῖσκει ἓνα κουσούρι ἢ ὑποτιθέμενο κουσούρι τῆς Μπερλίνας, τὸ δηλώνει στὸν ἀγγελιοφόρο καὶ τότε ὅλα μαζὺ φθάνουν στὴν Μπερλίνα, πὺ κάθετα καμαρωτὴ καὶ περιμένει.

—“Ω! Χαίρετε κυρὰ Μπερλίνα. Περάσαμε ἀπὸ τὴν ἀγορὰ κι' ἀκούσαμε γιὰ σένα πολλὰ κακὰ καὶ πολλὰ καλά.

—Μπᾶ; Τότε νὰ τ' ἀκούσω.

Κι' ὁ ἀγγελιοφόρος ἀρχίζει:

—“Ὁ ἓνας μοῦ εἶπε πὺς ἂν δὲν ἦσουν καμπούρα θᾶσουν καλύτερη.

—“Ὁ ἄλλος μοῦ εἶπε πὺς ἂν ἡ μύτη σου δὲν ἦταν στραβὴ θᾶσουν καλύτερη.

—“Ἡ τρίτῃ μοῦ εἶπε πὺς ἂν δὲν φοροῦσες αὐτὴ τὴ χαζὴ φοῦστα θᾶσουν καλύτερη.

—“Ὁ τέταρτος μοῦπε πὺς ἂν ἔπλενες συχνότερα τὰ δόντια σου θᾶσουν ὁμορφότερη.

—Ένας άλλος μοῦπε πῶς ἂν δὲν ἔλεγες τόσες κουταμάρες, θᾶσουν καλύτερη.

—Κι' ὁ ἄλλος μοῦπε πῶς ὅ,τι καὶ νὰ φορέσεις πάντα θᾶσαι ἡ καλύτερη....

Τότε ὅταν τελειώσουν οἱ κατηγορίες — ἢ καὶ τὰ παινέματα — ἡ Μπερλίνα λέει:

—Θέλω νὰ δῶ ποιὸς μοῦ εἶπε ὅτι ἡ μύτη μου (π.χ.) εἶναι στραβή.

Τότε τὸ παιδί που εἶχε πεῖ αὐτὴ τὴν κατηγορία... μπαίνει μέσα, δηλαδή γίνεται αὐτὸ Μπερλίνα καὶ τὸ παιγνίδι ἀρχίζει ἀπ' τὴν ἀρχή.

Καὶ ἐπειδὴ ἐδῶ δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ θυγοῦν στὴ φόρα ὅλα τὰ τρωτὰ κάθε κοριτσιοῦ γι' αὐτὸ λέμε: «πάει αὐτὴ θυγῆκε στὴ Μπερλίνα», δηλαδή τῆς τὰ θγάλανε στὴ φόρα τὰ τρωτὰ της.

12.— Ἀ ν έ θ α μ ἦ λ ο — κ α τ έ θ α ρ ό ῖ δ ο .

Ένας τοῖχος ψηλὸς χρειάζεται καὶ ἓνα τόπι — καὶ τί χαρὰ ἂν ἦταν ἀγορασμένο — γιὰ νὰ παιχθεῖ τοῦτο τὸ παιγνίδι.

Τὸ κορίτσι πετᾷ τὸ τόπι ψηλὰ πάνω στὸν τοῖχο καὶ τὸ ἀφίνει νὰ πέσει κάτω καὶ νὰ «σκάσει», νὰ ἀναπηδήσει δηλαδή. Τότε τὸ πιάνει καὶ τὸ ξαναπετᾷ, τραγουδώντας τραγουδιστὰ πόσες φορές πέτυχε νὰ τὸ πιάσει...

«Ἀνέθα μῆλο — κατέθα ρόϊδο
νὰ σέ ρωτήσω
πόσα χρόνια ἀκόμα θὰ ζήσω.

Ένα - δύο, τρία, τέσσερα κλπ. κλπ. μέχρις ὅτου κάποτε χάσει ὅποτε τὸ παίρνει τὸ ἄλλο κορίτσι. Καὶ νικήτρια εἶναι ἐκεῖνο ποὺ «ἔζησε» περισσότερα χρόνια.

Δ.' ΜΙΚΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ

Ἀρκετὰ παιχνίδια παιζόντουσαν ἀπὸ τὰ δύο φύλα μαζύ.

Σὰν παράδειγμα θὰ ἀναφέρω τὸν «καλόγηρο». Καλόγηρο παίζανε τὰ ἀγόρια, τὸν παίζανε τὰ κορίτσια κι' ὅταν χρειάζοταν τὸν παίζανε ἀνακατεμένα τὰ παιδιά ὅλα. Πῆρα σὰν παράδειγμα τὸν καλόγηρο ποὺ παίζεται ἔξω στὸ δρόμο, γιατί τὰ παιχνίδια ποὺ παιζόντουσαν μέσα στὸ σπίτι σχεδὸν ὅλα ἦταν μικτά.

Έδῶ θὰ προσπαθῆσω νὰ καταγράψω τὰ μικτὰ δηλαδή αὐτὰ ποὺ τὰ παίζανε τ' ἀγόρια μαζὺ μὲ τὰ κορίτσια καὶ θ' ἀκολουθήσει ἡ καταγραφή καὶ περιγραφή τῶν ἀγορίστικων.

Τὰ θράδουα καὶ οἱ χειμωνιάτικες ἡμέρες εἶναι κατάλληλες γιὰ τὰ παιχνίδια μέσα στὴν κάμαρη καὶ στὰ ὁποῖα παίρνουν μέ-
ρος ὅλα τὰ παιδιά τοῦ σπιτιοῦ ἢ καὶ καμιὰ φορὰ καὶ τὰ παιδιά
τῆς γειτονιάς.

12.— Σ' ἀ γ α π ῶ — σ' ἀ γ α π ῶ

Καθισμένα, τὸ χειμωνιάτικο κυρίως καιρό, τὰ παιδιά γύρω
- γύρω πρέπει νὰ παίξουν. Τί ἄλλο νὰ κάνουν; Γιὰ φασαρίες καὶ
τρεχάματα δὲν γίνεται λόγος. Μαλώνουν οἱ μεγάλοι.

Ἔτσι ἔρχεται ἡ ὥρα τοῦ παιχνιδιοῦ τούτου. Ἀπὸ δυὸ παι-
διὰ καὶ πάνω κάθονται κοντὰ καὶ τὸ πρῶτο λέει:

«Σ' ἀγαπῶ — σ' ἀγαπῶ».

Τὸ ἄλλο ρωτᾷ: «Ποῦ μὲ θάζεις;»

Τὸ πρῶτο: «Πάνω στὴ ἀσκάλα».

Τὸ ἄλλο: «Κι' ἂν πέσω ἀπ' τὴν ἀσκάλα;»

Τὸ πρῶτο: «Νὰ παντρευτεῖς μιὰ δασκάλα».

Τώρα παίρνει τὸ ἄλλο παιδί τὸ λόγο.

—Σ' ἀγαπῶ — σ' ἀγαπῶ.

—Ποῦ μὲ θάζεις;

—Πάνω στὸ θαρέλι.

—Κι' πέσω ἀπ' τὸ θαρέλι;

—Νὰ φᾶς μιὰ τσέρλα παγωμένη.

...καὶ πάει λέγοντας. Ἐδῶ γίνεται προσπάθεια νὰ βρεθοῦν
ὁμοιοκαταληξίες ποὺ νὰ ταιριάζουν ὁμορφα.

13.— Ν α υ μ α χ ί α

Παίζεται ἀπὸ δυὸ παιδιά. Τὸ κάθε ἓνα φτιάχνει ἓνα τετρά-
γωνο — μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ὀρθογώνιο — ὅμοιο ὅμως μὲ τὸ τε-
τράγωνο τοῦ ἄλλου παιδιοῦ καὶ τὸ χωρίζει σὲ τετραγωνίδια μὲ
κάθετες καὶ ὀριζόντιες γραμμές. Τὰ τετραγωνίδια εἶναι ὅλα λευ-
κὰ ὅταν τὸ κάθε παιδί παίρνει τὸ δικό του χαρτί καὶ πάνω σ'
αὐτὸ κρυφὰ τοποθετεῖ ἓνα ἢ δύο, ἀνάλογα μὲ τὴν συμφωνία, θω-
ρηκτό, ἀντιτορπιλικὸ καὶ ὑποβρύχιο. Κατόπιν συμφωνίας πάντα,
μπορεῖ καὶ ἄλλα «σκάφη».

Ὅταν λέμε ὅτι τοποθετοῦμε ἓνα ὑποβρύχιο ἐννοοῦμε ὅτι
ὅτι μαυρίζουμε ἓνα τετραγωνίδιο κάπου. Τὸ ἀντιτορπιλικὸ μὲ
δύο συνεχόμενα τετραγωνίδια καὶ τὸ θωρηκτὸ μὲ τρία τετραγω-
νίδια ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχουν ὀριζόντια διάταξη ἢ καὶ κάθετη.

Ἄριθμοῦμε τὰ κάθετα καὶ ἀλφαριθμητίζουμε τὰ ὀριζόντια, ὅπως γίνεται στὸ σκάκι.

Ὅταν τελειώσει ὅλη ἡ προαναφερθεῖσα διαδικασία τότε τὸ παιδί πού κληρώθηκε μὲ κάποιο τρόπο ὥς πρῶτο ρίχνει στὴν πρώτη του βολή. Τὸ ἄλλο πού δέχτηκε τὴ βολή ἂν μὲν δὲν θρῆκε κανένα στόχο, δηλαδή δὲν ἔτυχε νὰ πέσει σὲ κάποιο μαυρισμένο τετραγωνίδιο, λέει «κενό», καὶ ρίχνει αὐτὸ τὴ δική του βολή μὲ τὴ σειρά του.

Ἄν ἡ βολή θρῆκε στόχο τότε λέει ποιό στόχο. Π.χ. ἂν θρῆκε τὸ θωρηκτὸ λέει: «Θωρηκτό». Ἀπὸ δῶ καὶ πέρα τὸ παιδί ποῦ θρῆκε τὸ στόχο ψάχνει νὰ θρεῖ καὶ τὰ ὑπόλοιπα μαῦρα τετραγωνίδια πού ἀποτελοῦν τὸ ὑποτιθέμενο πλοῖο, μέχρις ὅτου τὸ κτυπήσει σὲ ὅλα τὰ μαῦρα τετραγωνίδια ὁπότε θεωρεῖται ὅτι τὸ βούλιαξε.

Οἱ βολές ρίχνονται ἐναλλάξ. Καὶ θεωρεῖται νικητὴς ἐκεῖνος πού βούλιαξε πρῶτος τὸ στόλο τοῦ ἀντιπάλου.

14.— Τ ὀ κ ο υ μ π ῖ ἢ φ ρ έ ζ α

Τὶς ἡμέρες πού ὁ καιρὸς, καὶ προπαντὸς ἡ μητέρα, δὲν ἄφηνε τὰ παιδιὰ νὰ θγοῦν ἔξω καὶ ἐπειδὴ ἡ μοναξιά εἶναι κάτι τὸ ἀσυμβίβαστο μὲ τὸ παιδί, ἔπρεπε νὰ θρεθεῖ ἓνας ἄλλος τρόπος γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα.

Βέβαια οἱ ζημιές, οἱ ζαβολιές, τὸ κλέψιμο τοῦ γλυκοῦ ἀπ' τὸ κρυμμένο θάζο δὲν παραλείπανε, ἀλλὰ συμπληρωματικὰ ἐρχότανε καὶ τὸ κουμπι.

Ἕνα μεγάλο — τὸ μεγαλύτερο πού θρῖσκामε — κουμπι ἀπὸ παλτὸ ἢ ἀπὸ κεῖνα τὰ μεγάλα γυναικεῖα, πού ἦταν τῆς μόδας τότε, καὶ ἓνας σπάγγος ψιλός, ἀλλὰ γερὸς φτιάχνανε τὸ παιχνίδι.

Περνοῦσαμε τὸ σπάγγο μέσα στὶς δυὸ διαγώνιες τρύπες, ἀπ' τὶς τέσσερες τοῦ κουμπιοῦ, ὁ ὁποῖος ἦταν γύρω στὶς τέσσερες σπιθαμὲς μεγάλος καὶ τοῦ δέναμε τὶς ἄκρες.

Βάζαμε τὸ κουμπι στὴ μέση καὶ τὸ περιστρέφαμε ὥστε ὁ διπλὸς μέχρι τότε σπάγγος νὰ στριφτεῖ. Τότε ἀπότομα τεντώναμε τὸ σπάγγο ὁπότε τὸ κουμπι στριφτογύριζε μὲ μεγάλη ταχύτητα καὶ μὲ τὴ φόρα πού ἔπαιρνε ξεστριβόταν καὶ ξαναστριβόταν ἀνάποδα κ.ο.κ.

15.— Ἕ ν — ν τ έ — τ ρ ο υ ᾶ

Εἶναι ἓνα ὁμαδικὸ παιχνίδι, μικτὸ καὶ ἥσυχο, πού τὸ παίζανε τὰ κορίτσια καὶ τ' ἀγόρια, κυρίως τὶς θραδινὲς ὥρες, ὅταν τὰ μάζευαν οἱ μανάδες τους ἀπ' τὶς γειτονιὲς καὶ μέχρις ὅτου πᾶνε γιὰ ὕπνο... ἔτσι σὰν συμπλήρωμα δηλαδή.

Βλέπετε τί παιδιά, τί παιδεία. Δὲν ὑπάρχει καὶ μεγάλη διαφορά.

Ἀπὸ τὴν ὁμάδα ἕνας τὰ «φυλάει», δηλαδή «μπαίνει μέσα». Γυρίζει πρὸς τὸν τοῖχο, κλείνει τὰ μάτια του καὶ ἀρχίζει νὰ μετρᾷ... «γαλλιστί»: ἔν-ντέ-τρουά. Στὸ χρόνο ποὺ ἀνταποκρίνεται μέχρι νὰ μετρήσει μέχρι τὰ τρία (3), οἱ ἄλλοι προχωροῦν ἀπὸ μιὰ ὀρισμένη ἀφετηρία κάνοντας ὅσα θήματα μποροῦν περισσότερα, ἀρκεῖ νὰ μὴν τοὺς δεῖ αὐτὸς ποὺ τὰ φυλάει, γιατί μόλις τελειώσει τὸ μέτρημα γυρίζει ἀμέσως καὶ ὅποιον δεῖ νὰ μετακινεῖται ἀκόμα τὸν θάζει... «μέσα». Ἄν τὸν φθάσουν καὶ τὸν κτυπήσουν ὅλοι στὴν πλάτη, χωρὶς θέβαια νὰ δεῖ κανέναν, τότε, ξαναμπαίνει μέσα καὶ τὸ παιγνίδι ἀρχίζει ἀπὸ τὴν ἀρχή.

16.— Π ἤ γ α μ ε κ ἰ ' ε ἶ δ α μ ε θ α σ ι λ η ᾱ.

Ἐνα παιδί — μικτὸ καὶ τοῦτο τὸ παιγνίδι — ἔπειτα ἀπὸ κληρο γινότανε... θασιληᾶς. Τ' ἄλλα ἀπομακρυνόντουσαν καὶ δηλώνανε μεταξύ τους ποιά ἐργασία θὰ προσποιεῖται ὅτι κάνει τὸ καθένα.

Ὅταν τελείωνε ἡ διαδικασία αὐτὴ πηγαίνανε μπροστὰ στὸν θασιληᾶ καὶ ἕνα-ἕνα ἔλεγε: «Πήγαμε καὶ εἶδαμε θασιληᾶ» καὶ συγχρόνως κάνανε τις κινήσεις ποὺ θὰ κάνανε ὅταν θὰ ἐκτελοῦσαν τὴν ἐργασία ποὺ εἶχε ἀναλάβει τὸ καθένα.

Π.χ. ἂν εἶχε δηλώσει ὅτι θὰ θέριζε ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἔκανε αὐτὴ τὴ δουλειὰ κλπ.

Ἄν ὁ «θασιληᾶς» ἔθρισκε τί ἐργασία ἔκανε τὸ παιδί ἄλλαξαν θέση καὶ ὁ... θεριστὴς γινόταν θασιληᾶς καὶ τὸ παιγνίδι συνεχιζόταν... μέχρι νὰ θρεθεῖ ὁ ζαβολιάρης.

17.— Π ρ ο σ θ ο λ ἑ ς

Εἶναι καὶ τοῦτο τὸ παιγνίδι μικτὸ καὶ παίζεται ἀπὸ δυὸ ὁμάδες, μία ἀγορίστικη καὶ μία κοριτσίστικη.

Οἱ ὁμάδες μπαίνουν κατ' ἀντιζυγίαν ἢ μία δηλαδή ἀπέναντι στὴν ἄλλη.

Τὰ κορίτσια διαλέγουν ἀπὸ ἕνα ἀγόρι — ἢ τοὺς τὸ ὀρίζει ἡ ἀρχηγός. — Ἔτσι ἡ Φρόσω περιμένει νὰ τῆς κάνει πρόταση γάμου ὁ Γιάννης π.χ., κι' ὅταν πάει ὁ Γιώργος καὶ τῆς κάνει ὑπόκληση τοῦ γυρίζει τὴν πλάτη, τὸν προσβάλλει δηλαδή.

Τοῦτο γίνεται μέχρις ὅτου τὸ ἀγόρι ποὺ ἔχει ἐπιλεγεί ἀπὸ τὸ κορίτσι θρεῖ τὸ ταίρι του ὅποτε τὸ παίρνει στὶς γραμμές του.

Καὶ σὰν τελειώσει ἡ διαδικασία καὶ τὸ κάθε ἀγόρι θρεῖ τὸ κορίτσι του τότε τὸ παιγνίδι ξαναρχίζει ἀπὸ τὴν ἀρχή.

18.— Τ ὀ ρ ο λ ό γ ι

Ἀπὸ τὰ πολλὰ παιδιὰ πὺ τὸ παίζου, μπορεῖ καὶ μέχρι 15, ἕνα πὺ ἔβγαине μὲ κλῆρο, ἀνέβαινε σὲ κάποιο σημεῖο ψηλότερο ἀπ' τ' ἄλλα καὶ ἔκανε τὸ ρολόγι.

Τὰ ἄλλα ἀπομακρυνόντουσαν λίγο καὶ μὲ κάποια σειρά ρωτοῦσε τὸ καθένα:

—Τί ὥρα εἶναι; καὶ τὸ «ρολόγι» ἀπαντοῦσε:

—Ἐφτὰ μπροστά.

Τότε τὸ παιδί πὺ εἶχε ρωτήσῃ ἔκανε ἑφτὰ θήματα μπροστά καὶ τότε ρωτοῦσε μὲ τῇ σειρά του τὸ ἐπόμενο γιὰ νὰ πάρῃ κι' αὐτὸ ἀπ' τὸ ρολόγι μιὰ ἀπάντησῃ ὅπως οἱ παρακάτω:

...Τόσα μπροστά. "Ἡ τόσα πίσω. "Ἡ τόσα πλάγια.

"Ἐτσι τὸ «ρολόγι» κατηύθυνε τὰ θήματα τῶν παιδιῶν ἄλλων ἐμπρός, ἄλλων πίσω κλπ. Καὶ ὅποιο ἔφτανε πρῶτο στὸ «ρολόγι», γινόταν αὐτὸ «ρολόγι» καὶ τὸ παιγνίδι συνεχιζόταν ἀπ' τὴν ἀρχή.

19.— Σ χ ο ι ν ά κ ι

Εἶναι τὸ ἴδιο παιχνίδι πὺ παίζεται καὶ σήμερα ἄλλοτε γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα διασκεδάζοντας καὶ ἄλλοτε γιὰ νὰ... ἀδυνατίσουν, κυρίως οἱ κυρίες καὶ οἱ δεσποινίδες.

"Ἐνα σχοινὶ μιᾶς ὀργιᾶς καὶ κάτι ἢ δύο καὶ τριῶν ὀργιῶν χρειάζεται τὸ μὲν μικρὸ γιὰ νὰ παίζει τὸ ἕνα μόνο του, τὸ δὲ μεγάλο ἀπὸ τρία καὶ πάνω παιδιὰ.

20.— Κ ρ υ φ τ ο ὕ λ ι

"Ἐνα παιδί κληρώθηκε νὰ τὰ φυλάει. Πάει σὲ κάποιο τοῖχο, γυρίζει πρὸς αὐτόν, κλείνει τὰ μάτια του καὶ ἀρχίζει νὰ μετράει μέχρις ἐκεῖ πὺ ἐκ τῶν προτέρων ἔχουν συμφωνήσει ὅλα τὰ παιδιὰ ἀπὸ πρίν. Μόλις φθάσει, π.χ. στὸ 30 φωνάζει: «Φτοῦ — φτύνει — καὶ βγαίνω». Τότε ἀνοίγει τὰ μάτια του καὶ ἀρχίζει νὰ ψάχνει πὺ ἔχουν κρυφτεῖ στὸ χρονικὸ διάστημα μέχρι νὰ μετρήσῃ ὡς τὰ 30 τὰ ὑπόλοιπα παιδιὰ πὺ μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ δέκα πάνω - κάτω.

"Ἡ προσπάθεια τοῦ παιδιοῦ πὺ τὰ φύλαγε εἶναι νὰ βρεῖ ἕνα καὶ νὰ τρέξει νὰ προλάβῃ νὰ φτύσῃ στὴ φωλῃὰ πὺ τὰ φύλαγε πρῶτο, ἄλλοιῶς ἂν προλάβῃ τὸ ἄλλο ἀπαλλάσσεται.

Τὸ πρῶτο πὺ θὰ βρεῖ, ἄλλὰ καὶ πὺ θὰ προλάβῃ νὰ φτύσῃ θὰ τὰ φυλάξῃ αὐτό, ἄλλοιῶς, ἂν ὅλα τὸ «φτύσουν» θὰ τὰ ξαναφυλάξῃ, θὰ ξαναμπεῖ μέσα καὶ πάλι ἀπ' τὴν ἀρχή.

(Συνεχίζεται)

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Το Κέντρο Οικολογικής, Περιβαλλοντικής και Έναλλακτικής Πληροφόρησης, 'Αθήνα, μάς έστειλε τὰ σχετικά με τὸ ἐργαστάσιο ἀλουμίνας.

1) ΔΕΛΤΙΟ ΤΥΠΟΥ

Τὴν Κυριακὴ 3.11.1985 στὴν Κοινότητα Ἀγ. Εὐθυμίας Φωκίδας ἔγινε κοινὴ ἐκδήλωση Οἰκολογικῶν Κινήσεων καὶ Συλλόγων Πραστάσις Περιβάλλοντος ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα σὲ συνεργασία μετὰ τὴν Γμελὴ ἐξουσιοδοτημένη Ἐπιτροπὴ Κατοίκων τοῦ χωριοῦ. Τὸ θέμα ἦταν ἡ ἐνημέρωση γιὰ τὶς ἐπιπτώσεις στὸ περιβάλλον καὶ στὴν υγεία τῶν κατοίκων ἀπὸ τὴν ὑπὸ δημιουργία μονάδα Ἀλουμίνας — Ἀλουμινίου.

Πρὶν τὴν ἐκδήλωση ἔγινε ἐπὶ τόπου ἐξέταση τῆς τοποθεσίας ὅπου πρόκειται νὰ ἐγκατασταθεῖ τὸ ἐργαστάσιο, 700 μὲτρ. ἀπὸ τὸ χωριό. Στὴ συγκεκριμένη τοποθεσία ὑπάρχουν διασπαρμένες ἀρχαιοτῆτες πού ἀνήκουν στὴν ἀρχαία πόλη Μυανία πάνω στὰ εὐδιάκριτα τεῖχη τῆς ὁποίας θρίσκεται σήμερα ἡ κοινότητα Ἀγ. Εὐθυμίας.

Ἐπίσης ἡ περιοχὴ ἀνήκει στὸ εὐρύτερο Δελφικὸ τοπίο μετὰ ἄμεση ὀπτική ἐπαφὴ μετὰ τοὺς Δελφοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀπέχει 11 χλμ.

Τὸ ἐργαστάσιο θὰ παράγει 600.000 τόννους ἀλουμίν. τὸ χρόνο μετὰ ἐπίσημα δηλωμένη προοπτικὴ διπλασιασμοῦ τῆς παραγωγῆς σὲ 1.200.000 τόννους καὶ σὲ ταυτόχρονη παραγωγὴ μεταλλικοῦ ἀλουμινίου. Καθημερινὰ θὰ καταναλώνονται τουλάχιστον 1000 τόννοι μαζοῦτ (ποσότητα πού εἶναι ὅση μετὰ τὴν κατανάλωση καυσίμου τοῦ ἀτμοηλεκτρικοῦ σταθμοῦ Κερα-

τσινίου). Ταυτόχρονα θὰ παράγονται μεγάλες ποσότητες διοξειδίου τοῦ θείου, διοξειδίων τοῦ ἀζώτου, σκόνη βωξίτη καὶ αἰθάλη, δημιουργώντας σοβαρὸ πρόβλημα στὴν ὑπαρξὴ τῆς ἴδιας τῆς κοινότητας μετὰ τοὺς 700 κατοίκους.

Ἐξετάσθηκε ἐπίσης ἡ χαράδρα πρὸς τὴν πλευρὰ τοῦ Γαλαξειδίου ὅπου πρόκειται νὰ ἀπορρίπτονται τὰ ἀπόβλητα τῆς κόκκινης λάσπης καὶ κρίθηκε ἀπὸ ἐπιστήμονες ἐμπειρογνώμονες ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς φύσης τοῦ ἐδάφους εἶναι ἀδύνατο νὰ στεγανοποιηθεῖ πού σημαίνει ὅτι τὰ ὑπόγεια ὕδατα θὰ ρυπανθοῦν ἀπὸ ποσότητες καυστικῆς σόδας πού θὰ διαρρέουν ἀπὸ τὴν κόκκινη λάσπη.

Τὴν ἐκδήλωση παρακολούθησαν 150 περίπου κάτοικοι. Οἱ ὁμιλητὲς ἔδωσαν στοιχεῖα γιὰ τὴ ρύπανση πού θὰ προκληθεῖ ἀπὸ τὴ μονάδα ἀλουμίνας ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ ἀκόμα σοβαρότερα προβλήματα πού θὰ δημιουργηθοῦν ὅταν ἐπεκταθεῖ τὸ ἐργαστάσιο γιὰ παραγωγὴ ἀλουμινίου ὁπότε θ' ἀπελευθερώνεται στὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὸ ἐξαιρετικὰ δραστικὸ καὶ τοξικὸ ἀέριο φθόριο - ὑδροφθόριο γιὰ τὸ ὁποῖο ἐμπειρία ἔχει ὁλόκληρη ἡ περιοχὴ γύρω ἀπὸ τὸ ἐργαστάσιο τῆς ΠΕΣΙΝΕ στὸ νομὸ Βοιωτίας.

Τὸ Κέντρο Οἰκολογικῆς Πληροφόρησης ἔδωσε ἐπιπλέον καὶ στοιχεῖα γιὰ τὴ βιωσιμότητα τῆς μονάδας καὶ γιὰ τὴν προβλεπόμενη γρήγορη ἐξάντληση τῶν ἐλληνικῶν κοιτασμάτων βωξίτη. Ἀπὸ αὐτὰ ἐξαρτᾶται ἤδη πάρα πολὺ ἡ οἰκονομία τοῦ νομοῦ — μεταλλεῖα μετὰ πολλοὺς ἐργαζόμενους — καὶ ἀναμένεται ὅτι τὰ οἰκονομικῶς συμφέροντα γιὰ ἐκμετάλλευση κοιτάσματα θὰ ἐξαντληθοῦν σὲ 20 μόνο χρό-

για από την έναρξη λειτουργίας του εργοστασίου. Σύμφωνα με τους όρους της συμφωνίας ή παραγωγή βωξίτη θα αυξηθεί για να καλυφθούν οι ανάγκες του νέου εργοστασίου ενώ δεν πρόκειται να μειωθούν οι εξαγωγές ανακτεργαστού βωξίτη όπως και η ποσότητα που απορροφάει η ΠΕΣΙΝΕ.

Η εκδήλωση προκάλεσε ζωνρή συζήτηση μεταξύ αυτών που θεωρούν ότι δεν θα ωφεληθεί η κοινότητα με το να γίνει το εργοστάσιο εκεί και ότι θα πρέπει να γίνει σε απόσταση ασφαλείας από κατοικημένες περιοχές και σε όσους από έτερου θεωρούν ότι δεν θα υπάρξει ιδιαίτερο πρόβλημα ρύπανσης και ότι η επένδυση θα συμβάλει στην ανάπτυξη της περιοχής χωρίς άλλες επιπτώσεις.

Επισημαίνουμε ότι η κατ' αρχήν εγκριση για τη δημιουργία του εργοστασίου στη συγκεκριμένη περιοχή δόθηκε από τις Υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων και η σύμβαση υπογράφηκε χ ω ρ ι ε ή ΕΤΒΑ (υπεύθυνη για τη χρηματοδότηση και εκτέλεση του έργου) να εκπονήσει μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων όπως προβλέπει ο νόμος 1180) 81.

Μετά τη συζήτηση προβλήθηκε η ταινία «ΠΕΤΡΟΧΗΜΙΚΑ, ΟΙ ΚΑΘΕΔΡΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ» με τον αγώνα των κατοίκων Νοχωρίου Μεσολογγίου να αποτρέψουν την εγκατάσταση βαριάς μονάδας Πετροχημικών στην περιοχή τους το 1979 πράγμα που τελικά πέτυχαν.

Από την πλευρά των διοργανωτών της εκδήλωσης εκφράσθηκε η διάθεση για δημιουργία διάλογο με την Πολιτεία ή οποία μέχρι τώρα έχει αρκестεί μόνο στο να προβάλλει την επένδυση χωρίς να αναφέρει τις άλλες πτυχές του προβλήματος.

2) ΨΗΦΙΣΜΑ ΓΙΑ ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΑΛΟΥΜΙΝΑΣ (Άγ. Εύθυμία, 3.11.1985).

ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ από την διεθνή πρακτική τις δυσμενείς συνέπειες από την εκσκαφή και εξόρυξη του βωξίτη για την εγκατάσταση και λειτουργία ενός εργοστασίου Άλουμινας τόσο μεγάλης δυναμικότητας στο περιβάλλον και την υγεία των κατοίκων.

ΕΚΤΙΜΩΝΤΑΣ τη μοναδική πανανθρώπινη σημασία του ευρύτερου Δελφικού χώρου σαν αιώνιου σύμβουλου ειρήνης και ελεύθερου πνεύματος.

ΠΙΣΤΕΥΟΝΤΑΣ ότι αποτελεί απεχθή δεκτη τακτική ή επιλογή μιας περιοχής για κατασκευή εργοστασίου τέτοιου μεγέθους χωρίς διαφανή μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και υπεύθυνη ενημέρωση του κοινού,

ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΣ υπόψη τις σοβαρές αμφισβητήσεις για την μακροπρόθεσμη ανάπτυξη της περιοχής και τη συμβολή του έργου στην οικονομία της χώρας αλλά και τη βιωσιμότητα και το κοινωνικό του κόστος,

ΠΙΣΤΕΥΟΥΜΕ ότι πρέπει γενικά να αποκλεισθεί κάθε λύση εγκατάστασής του με δυσμενείς επιδράσεις στους κατοίκους της Άγ. Εύθυμιας και τις καλλιέργειές τους και που να αλλοιώνει και παραβιάζει τον ευρύτερο Δελφικό χώρο λόγω ατμοσφαιρικής ή οπτικής ρύπανσης.

ΚΑΛΟΥΜΕ την Κυβέρνηση να απαντήσει υπεύθυνα και δημόσια στα εξής ερωτήματα:

1. Σε ποιά ακριβώς απόσταση από την Άγ. Εύθυμία, τους άλλους οικισμούς και τους Δελφούς σκοπεύει να εγκαταστήσει το εργοστάσιο;

2. Προβλέπεται ή όχι η μελλοντική έ-

ΝΕΑ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Για την οικονομική ενίσχυση της Έταιρίας, οι παρακάτω συμπατριώτες μας πρόσφεραν τὰ ἀντίστοιχα ποσά:

1. Ἰωάννης Παπαπαναγιώτου, Σαλώνων 12, Ἀθήνα	δρχ. 1.000
2. Ἀννυ Γαζῆ, Ἀμφισσα	» 1.000
3. Ἰωάννης Π. Ἀσημακόπουλος, Ἀμφισσα	» 1.000
4. Ἰωάν. Π. Γάτος, Ἀμφισσα	» 1.000
5. Κων)νος Τσαμαντάνης, Ἀθήνα	» 1.000
6. Σπύρος Τραχανᾶς, Ἀμφισσα	» 2.000
7. Λουκᾶς Ρομβοτσάνος, Ἀμφισσα	» 500
8. Γαρουφαλιά Α. Κανάτα, Ἀμφισσα	» 1.000
9. Εἰρήνη Α. Κανάτα, Ἀμφισσα	» 1.000
10. Αἰκατερίνη Δημητριάδου, Καλλιθέα	» 5.000
11. Παναγιώτης Ι. Μάνος, Χρυσό	» 1.000

Ἡ Ἑταιρεία εὐχαριστεῖ ὅλους θερμά.

πένταση τῶν ἐγκαταστάσεων γιὰ παραγωγή καὶ ἀλουμινίου;

3. Ποιά εἶναι ἡ τελικὴ ἐπιλογή γιὰ τὴ διάθεση τῶν λυμάτων καὶ εἰδικότερα τῆς κόκκινης λάσπης; Ἄν προκριθεῖ ἡ χρήση τῆς χαράδρας γιὰ ἀπόρριψή της; Ποιές διασφαλίσεις ὑπάρχουν γιὰ τὴ στεγανοποίηση καὶ προστασία τοῦ ὑπογείου ὕδατος ὀρίζοντα;

4. Τί ἀκριβῶς ποσότητες καὶ ποιότητα καυσίμων θὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ ποιὰ μέτρα θὰ ληφθοῦν γιὰ τὴν προστασία τῶν κατοίκων τῶν μνημείων καὶ τῆς φύσης ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαιρική ρύπανση;

ΕΠΙΣΗΣ ΚΑΛΟΥΜΕ τὴν Κυβέρνηση νὰ ἀνακαλέσει τὸ Προεδρικὸ Διάταγμα 417Δ) 3.9.1965 ποὺ περιφράζει τὸ Δελ-

φικὸ τοπίο καὶ νὰ ἀρχίσει εἰλικρινῇ καὶ ἀνοικτὸ διάλογο.

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ: Ἐξουσιοδοτημένη Ἑπταμελὴς Ἐπιτροπὴ κατοίκων Ἀγ. Εὐθυμίας. Κέντρο Οἰκολογικῆς καὶ Περιβαλλοντικῆς Πληροφόρησης. Ἑλληνικὴ Ἑταιρία Προστασίας τῆς Φύσεως. Ἑλληνικὴ Ἑταιρία γιὰ τὴν προστασία τοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς. Ὁμάδα γιὰ μιὰ φυσικὴ ζωή. Ἐναλλακτικὴ Κίνηση Οἰκολόγων Ἀθῆνας. Οἰκολογικὴ Κίνηση Θεσσαλονίκης. Οἰκολογικὴ Ὁμάδα Χαΐδαρίου. Σύλλογος γιὰ προστασία καὶ ἀνάπτυξη τοῦ Γαλαξειδίου. Οἰκολογικὴ Κίνηση Λαμίας. Περιοδικά: «Νέα Οἰκογένεια». «Οἰκολογικὴ Ἐφημερίδα».

Ἐπιτρέπεται ἡ μερικὴ ἢ ὀλικὴ ἀναδημοσίευση τῶν κειμένων, μετὰ τὴν
προϋπόθεση νὰ γίνεταί μνηεία τοῦ περιοδικοῦ, ὅπου πρωτοδημοσιεύθηκε
καὶ νὰ δημοσιεύεται ὁ πρόλογος ἢ τὸ σχόλιο τῆς συντάξεως, ἂν ὑπάρχει.

ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ